

Kolēģijas atzinums (64. pants)

Atzinums 28/2024 par dažiem datu aizsardzības aspektiem saistībā ar personas datu apstrādi mākslīgā intelekta (MI) modeļu kontekstā

Pieņemts 2024. gada 17. decembrī

Translations proofread by EDPB Members.

This language version has not yet been proofread.

Kopsavilkums

MI tehnoloģijas rada daudz iespēju un ieguvumu dažādās nozarēs un sociālajās aktivitātēs.

Aizsargājot pamattiesības uz datu aizsardzību, VDAR atbalsta šīs iespējas un veicina citas ES pamattiesības, tostarp tiesības uz domas, vārda un informācijas brīvību, tiesības uz izglītību vai uzņēmējdarbības brīvību. Tādējādi VDAR ir tiesiskais regulējums, kas veicina atbildīgu inovāciju.

Šajā kontekstā, ņemot vērā ar šīm tehnoloģijām saistītos datu aizsardzības jautājumus, Īrijas uzraudzības iestāde lūdza EDAK sniegt atzinumu par vispārēji piemērojamiem jautājumiem saskaņā ar VDAR 64. panta 2. punktu. Pieprasījums attiecas uz personas datu apstrādi saistībā ar mākslīgā intelekta ("MI") modeļu izstrādes un ieviešanas fāzēm. Lai iegūtu sīkāku informāciju, pieprasījumā tika lūgts: 1) kad un kā MI modeli var uzskatīt par "anonīmu"; 2) kā pārziņi var pierādīt legítimo interešu kā juridiskā pamata piemērotību izstrādes un 3) izvietojuma posmos; un 4) kādas ir personas datu nelikumīgas apstrādes sekas MI modeļa izstrādes posmā attiecībā uz turpmāku MI modeļa apstrādi vai darbību.

Attiecībā uz pirmo jautājumu atzinumā ir minēts, ka apgalvojumi par MI modeļa anonimitāti kompetentajām uzraudzības iestādēm (UI) ir jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi, jo EDAK uzskata, ka MI modeļus, kas apmācīti, izmantojot personāldatus, visos gadījumos nevar uzskatīt par anonīmiem. Lai MI modeli uzskatītu par anonīmu, gan vienai iespējamībai tieši (tostarp varbūtēji) iegūt personas datus par personām, kuru personas dati tika izmantoti modeļa izstrādei, gan otrai iespējamībai tieši vai netieši iegūt šādus personas datus no pieprasījumiem vajadzētu būt nenozīmīgai, ņemot vērā "*visus līdzekļus, kurus pārzinis vai cita persona varētu izmantot*".

Lai veiktu novērtēšanu, kompetentajām iestādēm ir jāpārbauda pārziņa iesniegtā dokumentācija, lai pierādītu modeļa anonimitāti. Šajā ziņā atzinumā ir sniegts nepreskriptīvs un neizsmeļošs to metožu saraksts, kuras pārziņi var izmantot, pierādot anonimitāti, un tādējādi uzraudzības iestādes tās ņem vērā, izvērtējot pārziņa apgalvojumu par anonimitāti. Tas attiecas, piemēram, uz pieejām, ko pārziņi izmanto izstrādes posmā, lai novērstu vai ierobežotu apmācībai izmantoto personas datu vākšanu, samazinātu to identificējamību, novērstu to iegūvi vai sniegtu pārliecību par jaunākajiem sasniegumiem cīņā pret uzbrukumiem.

Attiecībā uz otro un trešo jautājumu, atzinumā sniegti vispārīgi apsvērumi, kas UI jāņem vērā, izvērtējot, vai pārziņi var atsaukties uz likumīgām interesēm kā piemērotu juridisko pamatu apstrādei, ko veic saistībā ar MI modeļu izstrādi un ieviešanu.

Atzinumā tiek atgādināts, ka starp VDAR paredzētajiem juridiskajiem pamatiem nav hierarhijas un ka pārziņiem ir jānosaka atbilstošais juridiskais pamats savām apstrādes darbībām. Atzinumā ir atgādināts trīs posmu tests, kas jāveic, novērtējot likumīgo interešu kā juridiskā pamata izmantošanu, t. i., trīs posmu tests. Pirmkārt, identificējot likumīgās intereses, ko īsteno pārzinis vai trešā persona; otrkārt, analizējot apstrādes nepieciešamību, lai īstenotu likumīgās(-ās) intereses (dēvēts arī par "nepieciešamības testu"); un, treškārt, novērtējot, vai likumīgās(-ās) intereses nav svarīgākas par datu subjektu interesēm vai pamattiesībām un pamatbrīvībām (dēvēts arī par "samēra parbaudi").

Attiecībā uz pirmo soli atzinumā atgādināts, ka interesi var uzskatīt par likumīgu, ja ir izpildīti šādi trīs kumulatīvi kritēriji: interese, pirmkārt, ir likumīga; otrkārt, ir skaidri un precīzi formulēta; un, treškārt, ir reāla un aktuāla (t. i., nav spekulatīva). Šāda interese var attiekties, piemēram, uz MI modeļa izstrādi – sarunu aģenta pakalpojuma izstrādi, lai palīdzētu lietotājiem, vai uz tā ieviešanu – uzlabojot draudu atklāšanu informācijas sistēmā.

Attiecībā uz otro posmu atzinumā tiek atgādināts, ka nepieciešamības novērtējums ietver šādus apsvērumus: pirmkārt, vai apstrādes darbība ļaus īstenot leģitīmās intereses; un, otrkārt, vai nepastāv mazāk uzbāzīgs veids, kā īstenot šīs intereses. Novērtējot, vai ir izpildīts nepieciešamības nosacījums, kompetentajām iestādēm ir jāpievērš īpaša uzmanība apstrādāto personas datu apjomam un tam, vai tas ir samērīgs, lai īstenotu attiecīgās likumīgās intereses, ņemot vērā arī datu minimizēšanas principu.

Attiecībā uz trešo posmu atzinumā atgādināts, ka samēra pārbaude ir jāveic, ņemot vērā katra gadījuma konkrētos apstākļus. Pēc tam tajā sniegts pārskats par elementiem, kurus uzraudzības iestādes var ņemt vērā, izvērtējot, vai pārziņa vai trešās personas intereses ir svarīgākas par datu subjekta interesēm, pamattiesībām un pamatbrīvībām.

Trešajā posmā atzinumā ir uzsvērti konkrēti pamattiesību riski, kas var rasties vai nu MI modeļu izstrādes, vai ieviešanas posmā. Tajā arī precizēts, ka persondatu apstrāde, kas notiek MI modeļu izstrādes un ieviešanas posmos, var ietekmēt datu subjektus dažādos veidos, kas var būt pozitīvi vai negatīvi. Lai novērtētu šādu ietekmi, uzraudzības iestādes var apsvērt modeļos apstrādāto datu raksturu, apstrādes kontekstu un iespējamās turpmākās apstrādes sekas.

Atzinumā papildus uzsvērtu datu subjektu pamatoto cerību nozīme samēra pārbaudē. Tas var būt svarīgi MI modeļos izmantoto tehnoloģiju sarežģītības dēļ un tāpēc, ka datu subjektiem var būt grūti izprast to iespējamo lietojumu daudzveidību, kā arī dažādās saistītās apstrādes darbības. Šajā sakarā gan datu subjektiem sniegtā informācija, gan apstrādes konteksts var būt viens no elementiem, kas jāņem vērā, lai novērtētu, vai datu subjekti var pamatoti sagaidīt, ka viņu personas dati tiks apstrādāti. Attiecībā uz kontekstu tas var ietvert: to, vai personas dati bija publiski pieejami, datu subjekta un pārziņa attiecību raksturu (un to, vai starp tiem pastāv saikne), pakalpojuma raksturu, kontekstu, kādā personas dati tika vākti, avotu, no kura dati tika vākti (t. i., tīmekļa vietni vai pakalpojumu, kurā personas dati tika vākti, un to piedāvātos privātuma iestatījumus), modeļa iespējamo turpmāko izmantošanu un to, vai datu subjekti faktiski apzinās, ka viņu personas dati vispār ir tiešaistē.

Atzinumā arī atgādināts, ka gadījumos, kad datu subjektu intereses, tiesības un brīvības, šķiet, ir svarīgākas par pārziņa vai trešās personas īstenotajām leģitīmajām interesēm, pārzinis var apsvērt iespēju ieviest mīkstinošus pasākumus, lai ierobežotu apstrādes ietekmi uz šiem datu subjektiem. Riska mazināšanas pasākumus nevajadzētu jaukt ar pasākumiem, kurus pārzinim ir juridisks pienākums pieņemt jebkurā gadījumā, lai nodrošinātu atbilstību VDAR. Turklāt pasākumi ir jāpielāgo lietas apstākļiem un MI modeļa iezīmēm, tostarp tā paredzētajam lietojumam. Šajā sakarā atzinumā ir sniegts neizsmeļošs saraksts ar riska mazināšanas pasākumu piemēriem saistībā ar izstrādes posmu (arī attiecībā uz lūžņu metāllūžņiem) un ieviešanas posmu. Riska mazināšanas pasākumi var strauji attīstīties, un tie ir jāpielāgo lietas apstākļiem. Tāpēc uzraudzības iestādēm katrā atsevišķā gadījumā ir jānovērtē īstenoto riska mazināšanas pasākumu piemērotība.

Attiecībā uz ceturto jautājumu atzinumā kopumā atgādināts, ka UI ir rīcības brīvība novērtēt iespējamo(-os) pārkāpumu(-us) un izvēlēties piemērotus, nepieciešamus un samērīgus pasākumus, ņemot vērā katra konkrētā gadījuma apstākļus. Pēc tam atzinumā aplūkoti trīs scenāriji.

Saskaņā ar 1. scenāriju personas dati tiek saglabāti MI modelī (kas nozīmē, ka modeli nevar uzskatīt par anonīmu, kā sīki izklāstīts pirmajā jautājumā) un pēc tam tos apstrādā tas pats pārzinis (piemēram, modeļa ieviešanas kontekstā). Atzinumā norādīts, ka tas, vai izstrādes un ieviešanas posms ietver atsevišķus nolūkus (tādējādi veidojot atsevišķas apstrādes darbības) un cik lielā mērā juridiskā pamata trūkums sākotnējai apstrādes darbībai ietekmē turpmākās apstrādes likumību, ir jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi atkarībā no lietas konteksta.

Saskaņā ar 2. scenāriju personas dati tiek saglabāti modelī, un modeļa ieviešanas kontekstā tos apstrādā cits pārzinis. Šajā sakarā atzinumā ir norādīts, ka UI ir jāņem vērā, vai pārzinis, kas izvieta modeli, savu pārskatatbildības pienākumu ietvaros ir veicis pienācīgu novērtējumu, lai pierādītu atbilstību VDAR 5. panta 1. punkta a) apakšpunktam un 6. pantam, lai pārliecinātos, ka MI modelis nav izstrādāts, nelikumīgi apstrādājot personas datus. Šajā novērtējumā ir jāņem vērā, piemēram, personas datu avots un tas, vai izstrādes posmā veiktā apstrāde ir bijusi saistīta ar pārkāpuma konstatēšanu, jo īpaši, ja to ir konstatējusi UI vai tiesa, un tam vajadzētu būt mazāk vai sīkāk izklāstītam atkarībā no riskiem, ko apstrāde ir radījusi ieviešanas posmā.

Saskaņā ar 3. scenāriju pārzinis nelikumīgi apstrādā personas datus, lai izstrādātu MI modeli, un pēc tam nodrošina, ka tie tiek anonimizēti, pirms tas pats vai cits pārzinis uzsāk citu personas datu apstrādi saistībā ar ieviešanu. Šajā sakarā atzinumā norādīts, ka, ja var pierādīt, ka MI modeļa turpmākā darbība neietver personas datu apstrādi, EDAK uzskata, ka VDAR nebūtu piemērojama. Tādējādi sākotnējās apstrādes nelikumīgumam nevajadzētu ietekmēt modeļa turpmāko darbību. Turklāt EDAK uzskata, ka tad, kad pārziņi pēc tam apstrādā ieviešanas posmā savāktos personas datus pēc tam, kad modelis būs anonimizēts, attiecībā uz šīm apstrādes darbībām tiktu piemērota VDAR. Šajos gadījumos atzinumā tiek uzskatīts, ka attiecībā uz VDAR ieviešanas posmā veiktās apstrādes likumību nevajadzētu ietekmēt sākotnējās apstrādes nelikumība.

Satura rādītājs

1	Ievads	6
1.1	Faktu kopsavilkums	6
1.2	Par lūguma sniegt atzinumu par VDAR 64. panta 2. punktu pieņemamību	7
2	Darbības joma un galvenie jēdzieni	9
2.1	Atzinuma tvērums	9
2.2	Galvenie jēdzieni	10
2.3	MI modeļi atzinuma kontekstā	11
3	Par pieprasījuma pamatotību	12
3.1	Par MI modeļu būtību saistībā ar personas datu definīciju	12
3.2	Par apstākļiem, kādos MI modeļus var uzskatīt par anonīmiem, un ar to saistīto demonstrējumu	13
3.2.1	Vispārīgi apsvērumi attiecībā uz anonimizāciju konkrētajā kontekstā	14
3.2.2	Elementi, ko izmanto, lai novērtētu atlikušo identifikācijas iespējamību	16
3.3	Par legītīmu interešu kā juridiskā pamata piemērotību personas datu apstrādei saistībā ar MI modeļu izstrādi un ieviešanu	18
3.3.1	Vispārējas piezīmes	18
3.3.2	Apsvērumi par trim legītīmo interešu novērtējuma posmiem MI modeļu izstrādes un ieviešanas kontekstā	20
3.4	par nelikumīgas apstrādes iespējamo ietekmi uz MI modeļa izstrādi un MI modeļa turpmākās apstrādes vai darbības likumību	29
3.4.1	1. scenārijs Pārzinis nelikumīgi apstrādā personas datus, lai izstrādātu modeli, personas dati tiek saglabāti modelī, un pēc tam tos apstrādā tas pats pārzinis (piemēram, modeļa ieviešanas kontekstā)	31
3.4.2	2. scenārijs Pārzinis nelikumīgi apstrādā personas datus, lai izstrādātu modeli, personas dati tiek saglabāti modelī, un tos apstrādā cits pārzinis modeļa ieviešanas kontekstā	31
3.4.3	3. scenārijs Pārzinis nelikumīgi apstrādā personas datus, lai izstrādātu modeli, pēc tam nodrošina, ka modelis tiek anonimizēts, pirms tas pats vai cits pārzinis uzsāk citu personas datu apstrādi saistībā ar modeļa ieviešanu	33
4	Nobeiguma piezīmes	33

Eiropas Datu aizsardzības kolēģija

ņemot vērā 63. pantu un 64. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (turpmāk tekstā — VDAR),

ņemot vērā EEZ līgumu un jo īpaši tā XI. pielikumu un 37. protokolu, ko groza ar EEZ apvienotās komitejas 2018. gada 6. jūlija lēmumu Nr. 154/2018¹;

ņemot vērā Reglamenta 10. un 22. pantu,

tā kā:

1) Eiropas Datu aizsardzības kolēģijas (turpmāk tekstā — **“kolēģija”** vai **“EDAK”**) galvenais uzdevums ir nodrošināt konsekventu VDAR piemērošanu visā Eiropas Ekonomikas zonā (**“EEZ”**). VDAR 64. panta 2. punktā ir noteikts, ka jebkura uzraudzības iestāde (**“UI”**), kolēģijas priekšsēdētājs vai Komisija var pieprasīt, lai kolēģija izskatītu jebkuru vispārējas piemērošanas jautājumu vai jautājumu, kas rada sekas vairāk nekā vienā EEZ dalībvalstī, nolūkā saņemt atzinumu. Šā atzinuma mērķis ir izskatīt vispārējas piemērošanas jautājumu vai jautājumu, kas rada sekas vairāk nekā vienā EEZ dalībvalstī.

2) Kolēģija pieņem atzinumu saskaņā ar VDAR 64. panta 3. punktu, lasot to kopā ar EDAK reglamenta 10. panta 2. punktu, astoņu nedēļu laikā pēc tam, kad tās priekšsēdētājs un kompetentā uzraudzības iestāde nolēmušas, ka dokumentācija ir pilnīga. Ar priekšsēdētāja lēmumu šo laikposmu var pagarināt vēl par sešām nedēļām, ņemot vērā jautājuma sarežģītību,

IR PIEŅĒMUSI ŠĀDU ATZINUMU.

1 Ievads

1.1 Faktu kopsavilkums

1. Īrijas uzraudzības iestāde (**“Īrijas UI”** jeb **“pieprasījuma iesniedzēja UI”**) 2024. gada 4. septembrī lūdza EDAK sniegt atzinumu saskaņā ar VDAR 64. panta 2. punktu attiecībā uz MI modeļiem un personas datu apstrādi (**“pieprasījums”**).
2. Kolēģijas priekšsēdētājs un Īrijas UI 2024. gada 13. septembrī uzskatīja, ka lieta ir pilnīga. Nākamajā darba dienā, 2024. gada 16. septembrī, failu pārraidīja EDAK sekretariāts. Kolēģijas priekšsēdētājs, ņemot vērā jautājuma sarežģītību, nolēma pagarināt juridisko termiņu saskaņā ar VDAR 64. panta 3. punktu un EDAK reglamenta 10. panta 4. punktu.
3. Pieprasījums attiecas uz konkrētiem MI modeļu apmācības, atjaunināšanas, izstrādes un darbības elementiem, kad personas dati ir daļa no attiecīgās datu kopas. Īrijas UI uzsver, ka pieprasījums attiecas uz galvenajiem jautājumiem, kuriem ir liela ietekme uz datu subjektiem un pārziniem EEZ, un ka šajā posmā nav saskaņotas nostājas starp valsti UI². Terminoloģija, kas tiks lietota šajā atzinumā, ir izklāstīta 2.2. un 2.3. punktā.

¹ Šajā atzinumā atsauces uz “dalībvalstīm” būtu jāsaprot kā atsauces uz “EEZ dalībvalstīm”. Šajā atzinumā atsauces uz “Savienību” jāsaprot kā atsauces uz “EEZ”.

² Pieprasījums, 1. lpp.

4. Īrijas UI uzdeva šādus jautājumus:

1. jautājums: Vai visos gadījumos tiek uzskatīts, ka galīgais MI modelis, kas ir apmācīts, izmantojot personas datus, neatbilst personas datu definīcijai (kā noteikts VDAR 4. panta 1. punktā)?

Ja atbilde uz 1. jautājumu ir apstiprinoša:

- i. Kurā apstrādes darbību posmā, kad tiek izveidots MI modelis, personas dati vairs netiek apstrādāti?
 - a) Kā var pierādīt, ka MI modelis neapstrādā personas datus?
- ii. Vai ir kādi faktori, kuru dēļ galīgā MI modeļa darbību vairs nevarētu uzskatīt par anonimizētu?
 - a) Ja atbilde ir apstiprinoša, kā var pierādīt pasākumus, kas veikti, lai mazinātu, novērstu vai pasargātu no šiem faktoriem (lai nodrošinātu, ka MI modelis neapstrādā personas datus)?

Ja atbilde uz 1. jautājumu ir noliedzoša:

- i. Kādos apstākļos tas varētu rasties?
 - a) Ja atbilde ir apstiprinoša, kā var pierādīt, kādi pasākumi ir veikti, lai nodrošinātu, ka MI modelis neapstrādā personas datus?

2. jautājums: Ja datu pārzinis balstās uz legītīmām interesēm kā juridisko pamatu personas datu apstrādei, lai izveidotu, atjauninātu un/vai izstrādātu MI modeli, kā šim pārzinim ir jāpierāda legītīmu interešu kā juridiska pamata piemērotība gan attiecībā uz trešās personas, gan pirmās puses datu apstrādi?

- i. Kādi apsvērumi pārzinim ir jāņem vērā, lai nodrošinātu, ka to datu subjektu intereses, kuru personas dati tiek apstrādāti, ir pienācīgi līdzsvarotas ar minētā pārziņa interesēm saistībā ar:
 - a) trešās puses dati
 - b) pirmās puses dati

3. jautājums: pēc apmācības, ja datu pārzinis paļaujas uz legītīmām interesēm kā juridisko pamatu personas datu apstrādei, kas notiek MI modelī vai MI sistēmā, kuras daļa ir MI modelis, kā datu pārzinim ir jāpierāda legītīmo interešu kā juridiskā pamata piemērotība?

4. jautājums: ja ir konstatēts, ka MI modelis ir izveidots, atjaunināts vai izstrādāts, izmantojot nelikumīgi apstrādātus personas datus, kāda ir šā fakta ietekme, ja tāda ir, uz MI modeļa turpmāku vai turpmāku apstrādi vai darbību likumību, vai nu atsevišķi, vai kā MI sistēmas daļu, ja:

- i. MI modelis — vai nu viens pats, vai kā MI sistēmas daļa — apstrādā personas datus?
- ii. Ne MI modelis, ne MI modelis, kas ir daļa no MI sistēmas, neapstrādā personas datus?

1.2 Par lūguma sniegt atzinumu par VDAR 64. panta 2. punktu pieņemamību

5. VDAR 64. panta 2. punktā ir noteikts, ka it īpaši jebkura UI var pieprasīt, lai kolēģija izskata jebkuru jautājumu par vispārējo piemērošanu vai kas rada sekas vairāk nekā vienā dalībvalstī nolūkā saņemt atzinumu.
6. Pieprasījuma iesniedzēja UI vērsās pie EDAK ar jautājumiem par datu aizsardzības aspektiem saistībā ar MI modeļiem. Pieprasījumā norādīts, ka, lai gan daudzas organizācijas tagad izmanto MI modeļus,

tostarp lielus valodu modeļus (“LLM”), to darbības, apmācība un izmantošana rada “vairākas plašas bažas par datu aizsardzību”³, kas “ietekmē datu subjektus visā ES/EEZ”⁴.

7. Pieprasījums būtībā rada jautājumus par i) personas datu jēdziena piemērošanu; ii) likumības principu, īpaši ņemot vērā leģitīmo interešu juridisko pamatu, saistībā ar MI modeļiem, kā arī par iii) personas datu nelikumīgas apstrādes sekām MI modeļu izstrādes posmā, par modeļa turpmāko apstrādi vai darbību.
8. Kolēģija uzskata, ka šis pieprasījums attiecas uz “vispārējas piemērošanas jautājumu” VDAR 64. panta 2. punkta nozīmē. Jo īpaši jautājums attiecas uz VDAR 4. panta 1. punkta, 5. panta 1. punkta a) apakšpunkta un 6. panta interpretāciju un piemērošanu attiecībā uz personas datu apstrādi MI modeļu izstrādē un ieviešanā. Kā uzsvērusi pieprasījuma iesniedzēja UI, šo noteikumu piemērošana MI modeļiem rada sistēmiskus, abstraktus un jaunus jautājumus⁵. MI modeļu straujā izstrāde un ieviešana, ko veic arvien vairāk organizāciju, rada konkrētus jautājumus, un, kā norādīts pieprasījumā, “EDAK gūs lielu labumu no kopējas nostājas panākšanas par jautājumiem, kas izvirzīti šajā pieprasījumā, jo šādiem jautājumiem ir būtiska nozīme EDAK plānotajā darbā īstermiņā un vidējā termiņā”⁶. Turklāt MI tehnoloģijas rada daudz iespēju un ieguvumu dažādās nozarēs un sociālajās aktivitātēs. Turklāt VDAR ir tiesiskais regulējums, kas veicina atbildīgu inovāciju. No tā izriet, ka pastāv vispārēja interese veikt šo novērtējumu EDAK atzinuma veidā, lai nodrošinātu konkrētu VDAR noteikumu konsekventu piemērošanu MI modeļu kontekstā.
9. VDAR 64. panta 2. punkta alternatīvais nosacījums attiecas uz jautājumiem, “kas rada sekas vairāk nekā vienā dalībvalstī”. EDAK atgādina, ka termins “sekas” ir jāinterpretē *lato sensu*, un tādējādi tas neaprobežojas tikai ar juridiskajām sekām⁷. Tā kā arvien vairāk MI modeļu apmāca un izmanto arvien vairāk organizāciju EEZ, tie ietekmē lielu skaitu datu subjektu visā EEZ, no kuriem daži jau ir izteikuši bažas savai kompetentajai UI⁸. Tāpēc EDAK uzskata, ka pieprasījuma iesniedzējas UI izvirzītais jautājums atbilst arī šim nosacījumam.
10. Pieprasījumā ir iekļauts rakstisks pamatojums par jautājumu iesniegšanas Kolēģijai kontekstu un motivāciju, tostarp par attiecīgo tiesisko regulējumu. Tāpēc kolēģija uzskata, ka pieprasījums ir pamatots saskaņā ar EDAK reglamenta 10. panta 3. punktu.
11. Saskaņā ar VDAR 64. panta 3. punktu⁹ EDAK nesniedz atzinumu, ja tā jau ir sniegusi atzinumu par to pašu jautājumu. EDAK nav sniegusi atzinumu par šo pašu jautājumu, un tā vēl nav sniegusi atbildes uz jautājumiem, kas izriet no pieprasījuma.
12. Šo iemeslu dēļ kolēģija uzskata, ka pieprasījums ir pieņemams un no tā izrietošie jautājumi ir jāanalizē šajā atzinumā (“**atzinums**”), kas pieņemts saskaņā ar VDAR 64. panta 2. punktu.

³ Pieprasījums, 1. lpp.

⁴ Turpat.

⁵ Pieprasījums, 2. lpp.

⁶ Pieprasījums, 1. lpp. Kā minēts 2024. gada 8. oktobrī pieņemtajā EDAK darba programmā 2024.-2025. gadam, kas ir pieejama https://www.edpb.europa.eu/system/files/2024-10/edpb_work_programme_2024-2025_en.pdf, EDAK plāno izdot, *inter alia*, vadlīnijas par anonimizāciju, pseidonimizāciju un datu ieskrāpēšanu ģeneratīvā MI kontekstā.

⁷ EDAK, Iekšējais dokuments 3/2019 par iekšējiem norādījumiem attiecībā uz VDAR 64. panta 2. punktu, pieņemts 2019. gada 8. oktobrī, 15. punkts, pieejams https://www.edpb.europa.eu/system/files/2022-07/internaledpb_document_201903_art64.2_en.pdf.

⁸ Pieprasījums, 1. un 2. lpp.

⁹ VDAR 64. panta 3. punkts un EDAK reglamenta 10. panta 4. punkts.

2 Darbības joma un galvenie jēdzieni

2.1 Atzinuma tvērums

13. Kolēģija piekrīt pieprasījuma iesniedzējai UI, ka no datu aizsardzības viedokļa MI modeļu izstrāde un ieviešana rada būtiskus datu aizsardzības jautājumus. Jautājumi jo īpaši attiecas uz: 1) kad un kā MI modeli var uzskatīt par anonīmu (pieprasījuma 1. jautājums); ii) kā pārziņi var pierādīt, ka likumīgās intereses ir atbilstošas kā juridiskais pamats izstrādē (pieprasījuma otrais jautājums) un ieviešanas posmos (pieprasījuma trešais jautājums); un iii) vai personas datu nelikumīga apstrāde izstrādes posmā ietekmē AI modeļa turpmākās apstrādes vai darbības likumību (pieprasījuma ceturtais jautājums).
14. EDAK atgādina, ka kompetentās iestādes ir atbildīgas par VDAR piemērošanas uzraudzību un tām ir jāveicina tās konsekvanta piemērošana visā Savienībā¹⁰. Tāpēc UI kompetencē ir izpētīt konkrētus MI modeļus un, to darot, veikt katra atsevišķa gadījuma novērtējumu.
15. Šajā atzinumā ir sniegts pamats, lai kompetentās UI varētu izvērtēt konkrētus gadījumus, kuros varētu rasties (daži) no pieprasījumā izvirzītajiem jautājumiem. Šā atzinuma mērķis nav “būt izsmeļošam”, bet gan sniegt vispārīgus apsvērumus par attiecīgo noteikumu interpretāciju, kas kompetentajām UI ir maksimāli jāņem vērā, izmantojot savas izmeklēšanas pilnvaras. Lai gan šis atzinums ir adresēts kompetentajām UI un attiecas uz to darbībām un pilnvarām, tas neskar pārziņu un apstrādātāju pienākumus saskaņā ar VDAR. Jo īpaši saskaņā ar VDAR 5. panta 2. punktā noteikto pārskatatbildības principu pārziņi ir atbildīgi par visiem principiem, kas saistīti ar personas datu apstrādi, un spēj pierādīt atbilstību šiem principiem.
16. Dažos gadījumos atzinumā var būt sniegti daži piemēri, bet, ņemot vērā pieprasījumā iekļauto jautājumu plašo tvērumu, kā arī tajā ietvertos dažādos MI modeļu veidus, šajā atzinumā ne visi iespējamie scenāriji tiks aplūkoti. Ar MI modeļiem saistītās tehnoloģijas strauji attīstās, tāpēc šajā atzinumā izklāstītie EDAK apsvērumi ir jāinterpretē, ņemot vērā minēto.
17. **Šajā atzinumā nav analizēti turpmāk minētie noteikumi, kuriem joprojām var būt svarīga nozīme MI modeļiem piemērojamo datu aizsardzības prasību novērtēšanā:**
 - **Īpašu kategoriju datu apstrāde:** EDAK atgādina VDAR 9. panta 1. punktā noteikto aizliegumu attiecībā uz īpašu kategoriju datu apstrādi un VDAR 9. panta 2. punktā noteiktos ierobežotos izņēmumus¹¹. Šajā ziņā Eiropas Savienības Tiesa (“EST”)) papildus precizēja, ka, *“ja datu kopums, kas satur gan sensitīvus datus, gan datus, kas nav sensitīvi, tiek vākti [...] visi kopā, datu vienības datu vākšanas laikā nav iespējams nošķirt, šīs datu kopas apstrāde ir jāuzskata par aizliegtu VDAR 9. panta 1. punkta izpratnē, ja tajā ir vismaz viens sensitīvs datu elements un neviena no šīs regulas 9. panta 2. punktā paredzētajām atkāpēm nav piemērojama”*.¹² Turklāt EST arī uzsvēra, ka *“lai piemērotu VDAR 9. panta 2. punkta e) apakšpunktā paredzēto izņēmumu, ir svarīgi pārliecināties, vai datu subjekts ir nepārprotami un ar skaidri apstiprinošu darbību*

¹⁰ VDAR 51. panta 1. punkts un VDAR 51. panta 2. punkts.

¹¹ Sk. arī EDAK ziņojumu par ChatGPT darba grupas veikto darbu, kas pieņemts 2024. gada 23. maijā, 18. punkts: “Attiecībā uz īpašu kategoriju personas datu apstrādi papildus ir jāpiemēro viens no 9. panta 2. punktā minētajiem izņēmumiem, lai apstrāde būtu likumīga. Principā viens no šiem izņēmumiem var būt VDAR 9. panta 2. punkta e) apakšpunkts. Tomēr tikai tas vien, ka personas dati ir publiski pieejami, nenozīmē, ka “datu subjekts ir acīmredzami publiskojis šādus datus” [..].”

¹² EST 2023. gada 4. jūlija spriedums lietā C-252/21, *Meta pret Bundeskartellamt* (ECLI:EU:C:2023:537), 89. punkts.

*iecerējis attiecīgos personas datus darīt pieejamus plašai sabiedrībai*¹³. Šie apsvērumi ir jāņem vērā, kad personas datu apstrāde MI modeļu kontekstā ietver īpašas datu kategorijas.

- **Automatizēta lēmumu pieņemšana, tostarp profilēšana:** Uz apstrādes darbībām, kas tiek veiktas saistībā ar MI modeļiem, var attiekties VDAR 22. pants, saskaņā ar kuru pārziņiem tiek uzliekti papildu pienākumi un kurā paredzēti papildu aizsardzības pasākumi datu subjektiem. Šajā sakarā EDAK atgādina savas pamatnostādnes par automatizētu individuālu lēmumu pieņemšanu un profilēšanu Regulas (ES) 2016/679 vajadzībām¹⁴.
- **Mērķu savietojamība:** VDAR 6. panta 4. punktā attiecībā uz konkrētiem juridiskajiem pamatiem ir noteikti kritēriji, kurus pārzinis ņem vērā, lai pārlicinātos, vai apstrāde citā nolūkā ir saderīga ar nolūku, kādam personas dati sākotnēji tika vākti. Šis noteikums var būt būtisks MI modeļu izstrādes un ieviešanas kontekstā, un uzraudzības iestādēm ir jānovērtē tā piemērojamība.
- **Novērtējums par ietekmi uz datu aizsardzību ("NIDA")** (VDAR 35. pants): NIDA ir svarīgs pārskatatbildības elements, ja apstrāde MI modeļu kontekstā varētu radīt augstu risku fizisku personu tiesībām un brīvībām¹⁵.
- **Integrētas datu aizsardzības princips** (VDAR 25. panta 1. punkts): Integrēta datu aizsardzība ir būtisks aizsardzības pasākums, kas UI jānovērtē MI modeļa izstrādes un ieviešanas kontekstā.

2.2 Galvenie jēdzieni

18. Kā sākotnēju piezīmi EDAK vēlas sniegt skaidrojumus par terminoloģiju un jēdzieniem, ko tā izmanto šajā atzinumā un tikai šā atzinuma vajadzībām:

- **"Pirmās puses dati"** attiecas uz personas datiem, kurus pārzinis ir ieguvis no datu subjektiem.
- **"Trešās puses dati"** attiecas uz personas datiem, kurus pārziņi nav ieguvuši no datu subjektiem, bet ir savākuši vai saņēmuši no trešās personas, piemēram, no datu brokera vai savākuši, izmantojot rasmošanu.
- **"Rasmošana"** ir plaši izmantota metode informācijas vākšanai no publiski pieejamiem tiešsaistes avotiem. Informācija, kas iegūta, piemēram, no tādiem pakalpojumiem kā ziņu portāli, sociālie plašsaziņas līdzekļi, forumu diskusijas un personīgās vietnes, var saturēt personas datus.
- Pieprasījums attiecas uz **MI modeļu "dzīves ciklu"**, kā arī uz dažādiem posmiem, kas cita starpā attiecas uz MI modeļu "izveidi", "izstrādi", "apmācību", "atjaunināšanu", "precizēšanu", "darbību" vai "pēc apmācības". EDAK atzīst, ka atkarībā no apstākļiem šādi posmi var notikt, izstrādājot un ieviešot MI modeļus, un tie var ietvert personas datu apstrādi dažādiem apstrādes nolūkiem. Tomēr šā atzinuma vajadzībām EDAK uzskata, ka ir svarīgi racionalizēt iespējamo posmu klasifikāciju. Tāpēc šajā atzinumā EDAK atsaucas uz **"izstrādes posmu"** un **"ieviešanas posmu"**. MI modeļa izstrāde aptver visus posmus pirms MI modeļa izvietojšanas un cita starpā ietver arī koda

¹³ EST 2023. gada 4. jūlija spriedums lietā C-252/21, *Meta pret Bundeskartellamt* (ECLI:EU:C:2023:537), 77. punkts.

¹⁴ 29. panta darba grupas ("**WP29**") Pamatnostādnes par automatizētu individuālu lēmumu pieņemšanu un profilēšanu Regulas 2016/679 vajadzībām, kas pēdējo reizi pārskatītas un pieņemtas 2018. gada 6. februārī un apstiprinātas EDAK 2018. gada 25. maijā. Sk. arī EST 2023. gada 7. decembra spriedumu lietā C-634/21, *SCHUFA Holding un citi* (ECLI:EU:C:2023:957).

¹⁵ WP29 Pamatnostādnes par novērtējumu par ietekmi uz datu aizsardzību (NIDA) un par to, vai apstrāde "varētu radīt augstu risku" Regulas 2016/679 izpratnē, pārskatītas un pieņemtas 2017. gada 4. oktobrī, EDAK apstiprinātas 2018. gada 25. maijā

izstrādi, apmācības personas datu vākšanu, apmācības personas datu pirmapstrādi un apmācību. MI modeļa ieviešana aptver visus posmus, kas saistīti ar MI modeļa izmantošanu, un var ietvert visas darbības, kas veiktas pēc izstrādes posma. EDAK joprojām apzinās lietošanas gadījumu daudzveidību un to iespējamās sekas attiecībā uz personas datu apstrādi; tādējādi UI ir jāapsver, vai šajā atzinumā sniegtie apsvērumi ir būtiski apstrādei, ko tās novērtē.

- EDAK arī uzsver, ka vajadzības gadījumā termins “**apmācība**” attiecas uz izstrādes posma daļu, kurā MI modeļi mācās no datiem, lai veiktu tiem paredzēto uzdevumu (kā paskaidrots šā atzinuma nākamajā sadaļā).
- **MI modeļu** jēdziens un tvērums, kā to saprot EDAK šā atzinuma vajadzībām, ir sīkāk precizēts nākamajā īpašajā iedaļā.

2.3 MI modeļi atzinuma kontekstā

19. ES Mākslīgā intelekta aktā (“**MI akts**”)¹⁶ “MI sistēma” ir definēta kā “*uz mašīnām balstīta sistēma, kas ir paredzēta darbībai ar dažāda līmeņa autonomiju un kam pēc ieviešanas var piemist pielāgošanās spējas, un kas skaidru vai netiešu mērķu dēļ no saņemtajiem ievades datiem nosaka, kā radīt rezultātus, piemēram, prognozes, saturu, ieteikumus vai lēmumus, kas var ietekmēt fizisko vai virtuālo vidi*”¹⁷. MI akta 12. apsvērumā ir sīkāk izskaidrots jēdziens “MI sistēma”. Attiecīgi MI sistēmu galvenā iezīme ir to spēja izdarīt secinājumus. Paņēmienu, kas ļauj izdarīt secinājumus, vienlaikus veidojot MI sistēmu, ietver mašīnmācīšanās, loģiku un uz zināšanām balstītas pieejas.
20. No otras puses, “MI modeļi” ir tikai netieši definēti MI aktā: “*Lai gan MI modeļi ir MI sistēmu būtiskas sastāvdaļas, tie paši par sevi nav MI sistēmas. Lai MI modeļi kļūtu par mākslīgā intelekta sistēmām, tiem nepieciešams pievienot papildu komponentus, piemēram, lietotāja saskarni. MI modeļi parasti ir integrēti MI sistēmās un ir to daļa*”¹⁸.
21. EDAK saprot, ka pieprasījumā ierosinātā MI modeļa definīcija ir šaurāka nekā MI aktā sniegtā definīcija, jo tā atsaucas uz “MI modeli” kā tādu, kas “*ietver produktu, kurš izriet no apmācības mehānismiem, ko piemēro apmācības datu kopumam mākslīgā intelekta, mašīnmācīšanās, padziļinātas mācīšanās vai citos saistītos apstrādes kontekstos*”, un papildus precizē, ka “*termins attiecas uz MI modeļiem, kas paredzēti turpmākai apmācībai, precizēšanai un/vai izstrādei, kā arī MI modeļiem, kas nav*”¹⁹.
22. Pamatojoties uz to, EDAK pieņēma šo atzinumu, pieņemot, ka MI sistēma paļausies uz MI modeli, lai veiktu savu paredzēto mērķi, iekļaujot modeli plašākā sistēmā (piemēram, MI sistēma klientu apkalpošanai var izmantot MI modeli, kas apmācīts, izmantojot vēsturiskus sarunu datus, lai sniegtu atbildes uz lietotāju pieprasījumiem).
23. Turklāt MI modeļi (jeb “**modeļi**”), kas attiecas uz šo atzinumu, ir tie, kas izstrādāti apmācības procesā. Šāds apmācības process ir daļa no izstrādes posma, kurā modeļi mācās no datiem, lai veiktu paredzēto uzdevumu. Tāpēc apmācības procesam ir nepieciešams datu kopums, no kura modelis identificēs un “apgūs” modeļus. Šādos gadījumos modelis izmantos dažādas metodes, lai izveidotu no apmācības datu kopas iegūto zināšanu atveidojumu. Tas jo īpaši attiecas uz mašīnmācīšanos.

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1689 (2024. gada 13. jūnijs), ar ko nosaka saskaņotas normas mākslīgā intelekta jomā un groza Regulas (EK) Nr. 300/2008, (ES) Nr. 167/2013, (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1139 un (ES) 2019/2144 un Direktīvas 2014/90/ES, (ES) 2016/797 un (ES) 2020/1828 (Mākslīgā intelekta akts).

¹⁷ MI akta 3. panta 1. punkts.

¹⁸ MI akta 97. apsvēruma.

¹⁹ Pieprasījums, 3. lpp.

24. Praksē jebkurš MI modelis ir algoritms, kura darbību nosaka elementu kopa. Piemēram, dziļās mācīšanās modeļi bieži ir neironu tīkla formā ar vairākiem slāņiem, kas sastāv no mezgliem, kuri savienoti ar malām, kurām ir svāri, kas tiek pielāgoti apmācības laikā, lai apgūtu attiecības starp ievades un izejas datiem. Vienkārša dziļās mācīšanās modeļa īpašības ir šādas: i) katra slāņa veids un izmērs, ii) katrai malai piešķirtais svārs (ko dažkārt sauc par “parametriem”), iii) aktivizēšanas funkcijas²⁰ starp slāņiem un, iespējams, iv) citas darbības, kas var notikt starp slāņiem. Piemēram, apmācot vienkāršu padziļinātas mācīšanās modeli attēlu klasificēšanai, ievaddati (“attēlu pikseli”) tiks saistīti ar izvaddatiem, un atsvarus var pielāgot, lai iegūtu pareizu izvadi lielāko daļu laikā.
25. Citi dziļās mācīšanās modeļu piemēri ir LLM un ģeneratīvais MI, ko izmanto, piemēram, cilvēkam līdzīga satura ģenerēšanai un jaunu datu radīšanai.
26. **Pamatojoties uz iepriekš minētajiem apsvērumiem, saskaņā ar pieprasījumu šā atzinuma darbības joma attiecas tikai uz to MI modeļu apakškopu, kas ir šādu modeļu apmācības rezultāts, izmantojot personas datus.**

3 Par pieprasījuma pamatotību

3.1 Par MI modeļu būtību saistībā ar personas datu definīciju

27. VDAR 4. panta 1. punktā personas dati ir definēti kā “*jebkura informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu*” (t. i., datu subjektu). Turklāt VDAR 26. apsvērumā noteikts, ka datu aizsardzības principi nebūtu jāpiemēro anonīmai informācijai, proti, informācijai, kas neattiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu, ņemot vērā “*visus līdzekļus, kurus pārzinis vai cita persona varētu izmantot*”. Tas ietver: (i) datus, kas nekad nav saistīti ar identificētu vai identificējamu personu; un (ii) personas datus, kas ir padarīti anonīmi tādā veidā, ka datu subjekts nav vai vairs nav identificējams.
28. Attiecīgi uz pieprasījuma 1.²¹ jautājumu var atbildēt, analizējot, vai MI modelis, kas radies apmācības rezultātā, kura ietver personas datu apstrādi, visos gadījumos ir jāuzskata par anonīmu. Pamatojoties uz jautājuma formulējumu, EDAK šajā iedaļā atsaucas uz MI modeļa “apmācības” procesu.
29. Pirmkārt un galvenokārt, EDAK vēlas sniegt šādus vispārīgus apsvērumus. MI modeļi neatkarīgi no tā, vai tie ir vai nav apmācīti, izmantojot personas datus, parasti ir paredzēti, lai veiktu prognozes vai izdarītu secinājumus, t. i., tie ir paredzēti, lai izdarītu secinājumus. Turklāt MI modeļi, kas apmācīti, izmantojot personas datus, bieži vien ir izstrādāti tā, lai izdarītu secinājumus par personām, kas atšķiras no personām, kuru personas dati tika izmantoti, lai apmācītu MI modeli. Tomēr daži MI modeļi ir īpaši izstrādāti, lai sniegtu personas datus par personām, kuru personas dati tika izmantoti modeļa apmācībai, vai arī lai kaut kādā veidā padarītu šādus datus pieejamus. Šādos gadījumos šādi MI modeļi pēc būtības (un parasti obligāti) ietvers informāciju, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu, un tādējādi ietvers personas datu apstrādi. Tāpēc šāda veida MI modeļus nevar uzskatīt par anonīmiem. Tas attiecas, piemēram, uz i) ģeneratīva modeļa, kas detalizēti iestatīts fiziskas personas balss ierakstos, lai atdarinātu tās balsi; vai ii) jebkuru modeli, kas izstrādāts, lai atbildētu ar personas datiem no apmācības, kad tiek mudināts sniegt informāciju par konkrētu personu.

²⁰ T. i., funkcijas, kas, pamatojoties uz ievaddatiem un svāriem, aprēķina nervu mezgla izvadi, kas pēc tam tiks nosūtīti uz nākamo nervu tīkla slāni.

²¹ “Vai tiek uzskatīts, ka galīgais AI modelis, kas ir apmācīts, izmantojot personas datus, visos gadījumos neatbilst personas datu definīcijai (kā noteikts VDAR 4. panta 1. punktā)?”

30. Pamatojoties uz iepriekš minētajiem apsvērumiem, atbildot uz pieprasījuma 1. jautājumu, EDAK koncentrējas uz situāciju, kad MI modeļi nav paredzēti, lai sniegtu personas datus, kas saistīti ar mācību datiem.
31. EDAK uzskata, ka pat tad, ja MI modelis nav tīši izstrādāts tā, lai no mācību datiem iegūtu informāciju, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu, informācija no mācību datu kopas, tostarp personas dati, joprojām var palikt “absorbēta” modeļa parametros, proti, attēlota ar matemātisku objektu palīdzību. Tie var atšķirties no sākotnējiem apmācības datu punktiem, bet joprojām var saglabāt šo datu sākotnējo informāciju, kas galu galā var būt tieši vai netieši izgūstama vai citādi iegūta no modeļa. Ja informāciju, kas attiecas uz identificētām vai identificējamām personām, kuru personas dati tika izmantoti modeļa apmācībai, var iegūt no MI modeļa, izmantojot līdzekļus, kurus ir pamatoti iespējams izmantot, var secināt, ka šāds modelis nav anonīms.
32. Šajā sakarā pieprasījumā norādīts, ka *“esošās pētniecības publikācijas norāda uz dažām iespējamām ievainojamībām, kas var pastāvēt MI modeļos, kuru rezultātā varētu tikt apstrādāti personas dati,²² kā arī uz personas datu apstrādi, kas var turpināties, kad modeļus ievieš izmantošanai kopā ar citiem datiem, izmantojot lietojumprogrammu saskarnes (“API”) vai “tuvinātas” saskarnes²³”*.
33. Tāpat arī pētījumi par mācību datu ieguvu ir īpaši dinamiski²⁴. Tas liecina, ka dažos gadījumos ir iespējams izmantot līdzekļus, kas pamatoti varētu iegūt personas datus no dažiem MI modeļiem vai vienkārši nejauši iegūt personas datus, izmantojot mijiedarbību ar MI modeli (piemēram, MI sistēmas ietvaros). Nepārtraukti pētniecības centieni šajā jomā palīdzēs turpināt novērtēt atlikušos riskus, kas saistīti ar personas datu atjaunošanu²⁵ un ieguvu jebkurā konkrētā gadījumā.
34. **Pamatojoties uz iepriekš minētajiem apsvērumiem, EDAK uzskata, ka MI modeļus, kas apmācīti, izmantojot personas datus, visos gadījumos nevar uzskatīt par anonīmiem. Tā vietā, pamatojoties uz konkrētiem kritērijiem, katrā atsevišķā gadījumā ir jānovērtē, vai MI modelis ir anonīms.**

3.2 Par apstākļiem, kādos MI modeļus var uzskatīt par anonīmiem, un ar to saistīto demonstrējumu

²² Piemēram, biedru noslēgšanas uzbrukumi ([OWASP](#)) un modeļu inversijas uzbrukumi ([OWASP](#) un [Veale et al, 2018](#)).

²³ Pieprasījums, 1. un 2. lpp.

²⁴ Šajā sakarā skatīt, piemēram: (i) [Veale M., Binns R., Edwards L., 2018, Algorithms that remember: model inversion attacks and data protection law](#). Phil. Trans. R. Soc. A 376: 20180083, pieejams <http://dx.doi.org/10.1098/rsta.2018.0083>; (ii) [Brown H., Lee K., Miresghallah F., Shokri R. un Tramèr F., What Does it Mean for a Language Model to Preserve Privacy?](#), 2022, ACM Digital Library, FAccT '22, 2022. gada 20. jūnijs, Seula, Korejas Republika, pieejams <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/3531146.3534642>; (iii) [Vassilev A., Oprea A., Fordyce A., Anderson H., Adversarial Machine Learning A Taxonomy and Terminology of Attacks and Mitigations](#), 2024. gada janvāris, National Institute of Standards and Technology, pieejams <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/ai/NIST.AI.100-2e2023.pdf>; (iv) [Carlini N., Tramèr F., Wallace E., Jagielski M., Herbert-Voss A., Lee K., Roberts A., Brown T., Song D., Erlingsson U., Oprea A., Raffel C., Extracting Training Data from Large Language Models](#), arXiv:2012.07805v2 [cs.CR] 2021. gada 15. jūnijs, pieejams <https://arxiv.org/pdf/2012.07805>; (v) [Fredrikson M., Jha S., Ristenpart T., Model Inversion Attacks that Exploit Confidence Information and Basic Countermeasures](#), ACM Digital Library, 2015. gada 12. oktobris, pieejams <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/2810103.2813677>; (vi) [Zhang Y., Jia R., Pei H., Wang W., Li B., Song D., The Secret Revealer: Generative Model-Inversion Attacks Against Deep Neural Networks](#), arXiv:1911.07135v2 [cs.LG] 18 Apr 2020. gada 18. aprīlis, pieejams vietnē <https://arxiv.org/pdf/1911.07135>.

²⁵ MI sistēmai, kuras pamatā ir ģeneratīvais MI, regurgitācija atbilst situācijai, kad rezultāti ir tieši saistīti ar mācību datiem.

35. Attiecībā uz pieprasījuma 1. jautājumu²⁶, EDAK tiek lūgts precizēt apstākļus, kādos MI modeli, kas ir apmācīti, izmantojot personas datus, var uzskatīt par anonīmu. Attiecībā uz pieprasījuma 1. jautājuma i) punkta a) apakšpunktu²⁷, EDAK tiek lūgts precizēt, kādi pierādījumi un/vai dokumentācija ir jāņem vērā kompetentajām iestādēm, novērtējot, vai MI modelis ir anonīms.

3.2.1 Vispārīgi apsvērumi attiecībā uz anonimizāciju konkrētajā kontekstā

36. Frāzes “*jebkura informācija*” izmantošana “*personas datu*” definīcijā VDAR 4. panta 1. punktā atspoguļo mērķi piešķirt šim jēdzienam plašu tvērumu, kas ietver visu veidu informāciju, ar nosacījumu, ka tā “*attiecas*” uz datu subjektu, kas ir identificēts vai ko var tieši vai netieši identificēt.
37. Informācija var attiekties uz fizisku personu pat tad, ja tā ir tehniski organizēta vai kodēta (piemēram, tikai mašīnlasāmā formātā, neatkarīgi no tā, vai tā ir patentēta vai atvērta) tādā veidā, kas nepadara attiecības ar šo fizisko personu uzreiz pamanāmas. Šādos gadījumos var izmantot programmatūras lietojumprogrammas, lai viegli identificētu, atpazītu un izgūtu konkrētus datus. Tas jo īpaši attiecas uz MI modeļiem, kuru parametri atspoguļo statistiskas sakarības starp apmācības datiem un kuros var būt iespējams iegūt precīzus vai neprecīzus (jo statistiski atvasinātus) personas datus vai nu tieši no modeļi iekļauto datu sakarībām, vai arī veicot vaicājumu šim modelim.
38. Tā kā MI modeļi parasti neietver ierakstus, kas var būt tieši izolēti vai saistīti, bet gan parametrus, kas atspoguļo varbūtējās attiecības starp modeļi iekļautajiem datiem, reālistiskos scenārijos var būt iespējams izsecināt²⁸ informāciju no modeļa, piemēram, dalības secinājumu. Tādēļ, lai uzraudzības

²⁶ “Kādi ir apstākļi, kādos tas varētu rasties?”

²⁷ “Ja atbilde ir apstiprinoša, kā var pierādīt darbības, kas veiktas, lai nodrošinātu, ka MI modelis neapstrādā personas datus?”

²⁸ (i) Carlini N., Chien S., Nasr M., Song S., Terzis A., Tramer F., *Membership Inference Attacks From First Principles*, arXiv:2112.03570, pieejams vietnē <https://arxiv.org/abs/2112.03570>:

(ii) Crețu A.M., Guépin F. un De Montjoye Y.A., *Correlation inference attacks against machine learning models*. Hung. Adv.10, eadj9260(2024.g.). Doi:10.1126/sciadv.adj9260, pieejams vietnē <https://www.science.org/doi/10.1126/sciadv.adj9260>;

(iii) Dana L., Pydi M. S., Chevalyre Y., *memorisation in Attention-only Transformers* arXiv:2411.10115v1 [cs.AI] 2024. gada 15. novembrī, pieejams vietnē <https://arxiv.org/abs/2411.10115>:

(iv) Gehrke M., Liebenow J., Mohammadi E. & Braun T. et al. *Lifting in Support of Privacy-Preserving Probabilistic Inference*. *Künstl Intell*, 2024. gada 13. jūnijs, pieejams vietnē: <https://doi.org/10.1007/s13218-024-00851-y>;

(v) Hu H., *Membership Inference Attacks and Defenses on Machine Learning Models Literatūra*, pieejama: <https://github.com/HongshengHu/membership-inference-machine-learning-literature>;

(vi) Nasr M., Carlini N., Hayase J., Jagielski M., Cooper A. F., Ippolito D., Choquette-Choo C. A., Wallace E., Tramèr F., un Lee K., *Scalable Extraction of Training Data from (Production) Language Models*, arXiv:2311.17035 2023. gada 18. novembris, pieejams: <https://arxiv.org/abs/2311.17035>;

(vii) Shokri R., Stronati M., Song C., Shmatikov V., *Membership Inference Attacks against Machine Learning Models* arXiv:1610.05820v2 [cs.CR], 2017. gada 31. marts, pieejams <https://arxiv.org/abs/1610.05820>;

(viii) Staab R., Vero M., Mislav Balunović, Martin Vechev, 2024.g., *Beyond Memorization: Privātuma aizskārums pārkāpums ar lielo valodu modeļiem*, arXiv:2310.07298v2, 2024. gada 6. maijs, pieejams vietnē <https://arxiv.org/abs/2310.07298>;

(ix) Wu F., Cui L., Yao S., Yu S., *Inference Attacks in Machine Learning as a Service: A Taxonomy, Review, and Promising Directions* arXiv:2406.02027v1 [cs.LG], 2024. gada 27. jūnijs, pieejams <https://arxiv.org/abs/2406.02027v1>;

(x) Zhang J., Das D., Kamath G., Tramèr F., *Membership Inference Attacks Cannot Prove that a Model Was Trained On Your Data* arXiv:2409.19798v1, [cs.LG], 2024. gada 29. septembris, pieejams <https://arxiv.org/abs/2409.19798>;

(xi) Zhou Z., Xiang J., Chen C. un Su S., *Quantifying and Analyzing Entity-Level Memorization in Large Language Models*, arXiv:2308.15727v2 [cs.CL] 2023. gada 5. novembris, pieejams vietnē: <https://arxiv.org/abs/2308.15727>.

iestāde vienotos ar pārzini, ka konkrēto MI modeli var uzskatīt par anonīmu, tai ir jāpārbauda vismaz, vai tā ir saņēmusi pietiekamus pierādījumus, ka ar saprātīgiem līdzekļiem: 1) personas datus, kas saistīti ar apmācības datiem, nevar izgūt no modeļa; un 2) jebkurš rezultāts, kas iegūts,²⁹ veicot vaicājumus modelī, neattiecas uz datu subjektiem, kuru personas dati tika izmantoti modeļa apmācībai.

39. Novērtējot, vai šie nosacījumi ir izpildīti, uzraudzības iestādēm ir jāņem vērā trīs elementi.
40. Pirmkārt, uzraudzības iestādēm ir jāņem vērā elementi, kas identificēti jaunākajos 29. panta darba grupas atzinumos un/vai EDAK pamatnostādnēs par šo jautājumu. Attiecībā uz anonimizāciju šā atzinuma sniegšanas dienā UI ir jāņem vērā elementi, kas iekļauti 29. panta darba grupas Atzinumā Nr. 05/2014 par anonimizācijas paņēmieniem ("**29. panta darba grupas atzinums Nr. 05/2014**"), kurā teikts, ka, ja nav iespējams izcelt, sasaistīt un secināt informāciju no šķietami anonīmās datu kopas, datus var uzskatīt par anonīmiem³⁰. Tajā arī norādīts, ka "*ja priekšlikums neatbilst kādam no kritērijiem, jāveic rūpīgs identificēto risku novērtējums*"³¹. **Nemot vērā iepriekš minēto ieguves un secinājumu iespējamību, EDAK uzskata, ka MI modeļi, ļoti iespējams, prasīs šādu rūpīgu identifikācijas risku novērtējumu.**
41. Otrkārt, šis novērtējums ir jāveic, ņemot vērā "*visus līdzekļus, ko pārzinis vai cita persona pamatoti varētu izmantot*", lai identificētu fiziskas personas³², un šo līdzekļu noteikšana ir jābalsta uz objektīviem faktoriem, kā paskaidrots VDAR 26. apsvērumā, kas var ietvert:
- a. paša apmācības datu, MI modeļa un apmācības procedūras iezīmes³³;
 - b. kontekstu, kurā MI modelis tiek publicēts un/vai apstrādāts³⁴;
 - c. papildu informācija, kas ļautu identificēt attiecīgo personu un kas attiecīgajai personai var būt pieejama;
 - d. izmaksas un laika apjomu, kas personai būtu nepieciešams, lai iegūtu šādu papildu informāciju (ja tā vēl nav pieejama)³⁵; un
 - e. apstrādes laikā pieejamā tehnoloģija, kā arī tehnoloģiju attīstība³⁶.
42. Treškārt, UI ir jāapsver, vai pārzini ir novērtējuši pārziņa un dažādu veidu "*citu personu*", tostarp netīšu trešo personu, kas piekļūst MI modelim, identificēšanas risku, ņemot vērā arī to, vai var pamatoti uzskatīt, ka tās var iegūt piekļuvi attiecīgajiem datiem vai apstrādāt tos.
43. **Kopumā EDAK uzskata, ka, lai MI modeli uzskatītu par anonīmu, izmantojot saprātīgus līdzekļus, gan i) tiešas (tostarp varbūtējas) personas datu iegūšanas varbūtībai attiecībā uz personām, kuru personas dati tika izmantoti modeļa apmācībai, gan ii) varbūtībai iegūt – tīši vai netīši – šādus**

²⁹ Izgūšana jo īpaši ietver gadījumu, kad personas dati tiek izsecināti no paša MI modeļa, maz vai nemaz izmantojot vaicājumu saskarnes.

³⁰ 29. panta darba grupas Atzinums Nr. 05/2014, 5. lpp.

³¹ 29. panta darba grupas Atzinums Nr. 05/2014, 5. lpp.

³² EST 2016. gada 19. oktobra spriedums lietā C-582/14, *Breyer pret Bundesrepublik Deutschland* (ECLI:EU:C:2016:779), 43. punkts.

³³ Tas ietver tādas iezīmes kā apmācības datu ierakstu unikalitāte, informācijas precizitāte, apkopošana, randomizācija un jo īpaši tas, kā tie ietekmē neaizsargātību pret identifikāciju.

³⁴ Tas ietver kontekstuālus elementus, piemēram, piekļuves ierobežošanu tikai dažām personām un tiesiskās garantijas.

³⁵ EST 2024. gada 7. marta spriedums lietā C-479/22 P, *OC pret Eiropas Komisiju* (ECLI:EU:C:2024:215), 50. punkts.

³⁶ EST 2024. gada 7. marta spriedums lietā C-479/22 P, *OC pret Eiropas Komisiju* (ECLI:EU:C:2024:215), 50. punkts.

personas datus no pieprasījumiem vajadzētu būt nenozīmīgai³⁷ jebkurai datu subjektam. Pēc noklusējuma uzraudzības iestādēm ir jāņem vērā, ka MI modeļiem, visticamāk, būs nepieciešams rūpīgs identifikācijas iespējamības izvērtējums, lai izdarītu secinājumu par to iespējamo anonīmo raksturu. Šī iespējama ir jānovērtē, ņemot vērā *“visus līdzekļus, ko pārziņis vai cita persona pamatoti varētu izmantot”*, un ir jāņem vērā arī modeļa neparedzēta (atkārtota) izmantošana vai izpaušana.

3.2.2 Elementi, ko izmanto, lai novērtētu atlikušo identifikācijas iespējamību

44. Lai gan pasākumus var veikt gan izstrādes, gan ieviešanas posmā, lai samazinātu iespējamību iegūt personas datus no MI modeļa, izvērtējot MI modeļa anonimitāti, ir jāņem vērā arī tieša piekļuve modelim.
45. Turklāt UI katrā atsevišķā gadījumā ir jāizvērtē, vai pārziņa īstenotie pasākumi, lai nodrošinātu un pierādītu, ka MI modelis ir anonīms, ir piemēroti un efektīvi.
46. Konkrētāk, UI novērtējuma secinājums var atšķirties starp publiski pieejamu MI modeli, kas ir pieejams nezināmam cilvēku skaitam ar nezināmu metožu klāstu personas datu meklēšanai un ieguvei, un iekšējo MI modeli, kas ir pieejams tikai darbiniekiem. Lai gan abos gadījumos UI ir jāpārbauda, vai pārziņi ir izpildījuši savu pārskatatbildības pienākumu saskaņā ar VDAR 5. panta 2. punktu un 24. pantu, *“līdzekļi, kurus pamatoti varētu izmantot”* citas personas, var ietekmēt apsveramo iespējamo scenāriju klāstu un būtību. Tādēļ atkarībā no modeļa izstrādes un ieviešanas konteksta UI var apsvērt dažādus testēšanas līmeņus un noturību pret uzbrukumiem.
47. Šajā sakarā EDAK turpmāk sniedz nepreskriptīvu un neizsmeļošu sarakstu ar iespējamiem elementiem, ko UI var ņemt vērā, novērtējot pārziņa apgalvojumu par anonimitāti. Var būt iespējamas citas pieejas, ja tās nodrošina līdzvērtīgu aizsardzības līmeni, jo īpaši ņemot vērā jaunākos sasniegumus.
48. Turpmāk uzskaitīto elementu klātbūtne vai neesamība nav izšķirošs kritērijs MI modeļa anonimitātes novērtēšanai.

3.2.2.1 MI modeļa izveide

49. Attiecībā uz MI modeļa izstrādi uzraudzības iestādēm ir jāizvērtē pieejas, ko pārziņi izmanto izstrādes posmā. Šajā sakarā ir jāapsver četrus galveno jomu (kas norādītas turpmāk) piemērošana un efektivitāte.

Avotu izvēle

50. Pirmā izvērtēšanas joma ietver MI modeļa apmācīšanai izmantoto avotu atlases pārbaudi. Tas ietver UI veiktu novērtējumu par visiem pasākumiem, kas veikti, lai novērstu vai ierobežotu personas datu vākšanu, tostarp cita starpā i) atlases kritēriju piemērotību, ii) izvēlēto avotu atbilstību un piemērotību, ņemot vērā paredzēto(-os) nolūku(-us), un iii) to, vai nav izslēgti neatbilstoši avoti.

Datu sagatavošana un minimizēšana

51. Otrā novērtēšanas joma attiecas uz datu sagatavošanu apmācības posmam. UI jo īpaši jāizvērtē: (i) vai ir apsvērta iespēja izmantot anonīmus un/vai pseidonimizētus personas datus; un ii) ja tika nolemts šādus pasākumus neizmantot, šāda lēmuma iemeslus, ņemot vērā paredzēto mērķi; iii) datu minimizācijas stratēģijas un metodes, kas izmantotas, lai ierobežotu mācību procesā iekļauto personas

³⁷ EST 2016. gada 19. oktobra spriedums lietā C-582/14, *Breyer pret Bundesrepublik Deutschland* (ECLI:EU:C:2016:779), 46. punkts, un EST 2024. gada 7. marta spriedums lietā C-479/22 P, *OC pret Eiropas Komisiju* (ECLI:EU:C:2024:215), 51. punkts.

datu apjomu; un iv) jebkādu datu filtrēšanas procesu, kas īstenoti pirms modeļa apmācības, lai novērstu neatbilstošus personas datus.

Metodikas izvēles attiecībā uz apmācību

52. Trešā novērtēšanas joma attiecas uz robustu metožu izvēli MI modeļa izstrādē. UI ir jāizvērtē metodikas izvēles, kas var būtiski samazināt vai likvidēt identificējamību, tostarp: (i) vai šajā metodoloģijā tiek izmantotas regulēšanas metodes, lai uzlabotu modeļa vispārināšanu un samazinātu pārmērīgu pielāgošanu; un, kas ir ļoti svarīgi, (ii) vai kontrolieris ir ieviesis atbilstošas un efektīvas privātuma saglabāšanas metodes (piemēram, diferenciālo privātumu).

Pasākumi attiecībā uz modeļa iznākumiem

53. Pēdējā izvērtēšanas joma attiecas uz visām metodēm vai pasākumiem, kas pievienoti pašam MI modelim un kas, iespējams, neietekmē risku, ka ikviens, kas tam piekļūst tieši, var tieši iegūt personas datus saistībā ar modeli, bet kas varētu samazināt iespējamību iegūt ar apmācību saistītos personas datus no vaicājumiem.

3.2.2.2 MI modeļa analīze

54. Lai UI varētu novērtēt izstrādātā MI modeļa noturību attiecībā uz anonimizāciju, pirmais solis ir nodrošināt, ka dizains ir izstrādāts, kā plānots, un ka uz to attiecas efektīva inženiertehniskā pārvaldība. UI jānovērtē, vai kontrolieri ir veikuši jebkādas uz dokumentiem balstītas revīzijas (iekšējās vai ārējās), kas ietver izvēlēto pasākumu un to ietekmes novērtējumu, lai ierobežotu identifikācijas iespējamību. Tas varētu ietvert kodu pārskatīšanas ziņojumu analīzi, kā arī teorētisku analīzi, kurā dokumentēta to pasākumu piemērotība, kas izvēlēti, lai samazinātu attiecīgā modeļa atkārtotas identificēšanas iespējamību.

3.2.2.3 MI modeļa testēšana un izturība pret uzbrukumiem

55. Visbeidzot, UI ir jāņem vērā to testu tvērums, biežums, kvantitāte un kvalitāte, kurus pārzinis ir veicis, izmantojot modeli. Jo īpaši drošības sistēmām ir jāņem vērā, ka veiksmīga testēšana, kas aptver plaši zināmus, mūsdienīgus uzbrukumus, var būt tikai pierādījums noturībai pret šiem uzbrukumiem. Līdz šo secinājumu datumam tas cita starpā varētu ietvert strukturētu testēšanu pret: I) atribūtu un dalības izsecināšanas uzbrukumiem, ii) eksfiltrāciju, iii) apmācības datu pārguršanu, iv) modeļa inversiju vai v) rekonstrukcijas uzbrukumiem.

3.2.2.4 Dokumentācija

56. VDAR 5., 24., 25. un 30. pants un – gadījumos, kad pastāv iespējams augsts risks datu subjektu tiesībām un brīvībām, – VDAR 35. pantā paredzēts, ka pārziņiem ir pienācīgi jādokumentē savas apstrādes darbības. Tas attiecas arī uz jebkuru apstrādi, kas ietvertu MI modeļa apmācību, pat ja apstrādes mērķis ir anonimizācija. UI ir jāapsver šāda dokumentācija un jebkurš regulārs pārziņu veiktās apstrādes izrietošo risku novērtējums, jo tie ir būtiski pasākumi, lai pierādītu, ka personas dati netiek apstrādāti.
57. **EDAK uzskata, ka uzraudzības iestādēm ir jāņem vērā dokumentācija ikreiz, kad ir jāizvērtē apgalvojums par anonimitāti attiecībā uz konkrētu MI modeli. EDAK norāda, ka, ja UI pēc anonimitātes pieprasījuma novērtēšanas, tostarp ņemot vērā dokumentāciju, nespēj apstiprināt, ka ir veikti efektīvi pasākumi MI modeļa anonimizācijai, UI varētu uzskatīt, ka pārzinis nav izpildījis savus pārskatatbildības pienākumus saskaņā ar VDAR 5. panta 2. punktu. Tāpēc ir jāapsver arī atbilstība citiem VDAR noteikumiem.**
58. Ideālā gadījumā UI ir jāpārbauda, vai pārziņa dokumentācijā ietverta:
- jebkāda informācija, kas attiecas uz NIDA, tostarp visi novērtējumi un lēmumi, kuros konstatēts, ka NIDA nav nepieciešama;

- b. visi ieteikumi vai atsauksmes, ko sniedzis datu aizsardzības speciālists (“**DAS**”) (ja DAS tika iecelts vai tas bija jāieceļ);
- c. informācija par tehniskajiem un organizatoriskajiem pasākumiem, kas veikti, izstrādājot MI modeli, lai samazinātu identificēšanas iespējamību, tostarp apdraudējuma modeli un riska novērtējumus, uz kuriem šie pasākumi ir balstīti. Tajā ir jāiekļauj konkrēti pasākumi attiecībā uz katru apmācības datu kopu avotu, tostarp attiecīgie avota URL un veikto (vai jau veikto trešās puses datu kopas nodrošinātāju) pasākumu apraksti;
- d. tehniskie un organizatoriskie pasākumi, kas veikti visos modeļa dzīves cikla posmos un kas vai nu veicināja, vai arī apstiprināja, ka modelī nav personas datu;
- e. dokumentācija, kas apliecina MI modeļa teorētisko izturību pret atkārtotas identifikācijas metodēm, kā arī kontroles pasākumus, kas paredzēti, lai ierobežotu vai novērtētu galveno uzbrukumu (atrīšanas, dalības secinājumu uzbrukumu, eksfiltrācijas u. c.) panākumus un ietekmi. Tas jo īpaši var ietvert: i) attiecību starp apmācības datu apjomu un modelī iekļauto parametru skaitu, tostarp analīzi par tā ietekmi uz modeli³⁸; ii) rādītājus par atkārtotas identifikācijas iespējamību, pamatojoties uz jaunākajiem sasniegumiem; iii) ziņojumus par to, kā modelis ir testēts (kas, kad, kā un kādā mērā) un iv) testu rezultāti;
- f. dokumentāciju, kas sniegta pārzinim(-iem), kurš(-i) ievieš modeli, un/vai datu subjektiem, jo īpaši dokumentāciju, kas saistīta ar pasākumiem, kuri veikti, lai samazinātu identifikācijas iespējamību, un attiecībā uz iespējamiem atlikušajiem riskiem.

3.3 Par legītīmu interešu kā juridiskā pamata piemērotību personas datu apstrādei saistībā ar MI modeļu izstrādi un ieviešanu

59. Lai atbildētu uz pieprasījuma 2. un 3. jautājumu, EDAK vispirms sniegs vispārīgus apsvērumus par dažiem svarīgiem aspektiem, kas UI neatkarīgi no apstrādes juridiskā pamata ir jāņem vērā, novērtējot, kā pārziņi var pierādīt atbilstību VDAR MI modeļu kontekstā. EDAK, pamatojoties uz Pamatnostādņēm 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu³⁹, pēc tam apsvērs trīs posmus, kas nepieciešami legītīmo interešu novērtējumam saistībā ar MI modeļu izstrādi un ieviešanu.

3.3.1 Vispārējās piezīmes

60. EDAK atgādina, ka VDAR nenosaka nekādu hierarhiju starp dažādiem juridiskajiem pamatiem, kas noteikti VDAR 6. panta 1. punktā⁴⁰.
61. VDAR 5. pantā ir noteikti principi, kas attiecas uz personas datu apstrādi. EDAK uzsver tos, kas ir būtiski šim atzinumam un kas UI ir jāņem vērā, vismaz novērtējot konkrētus MI modeļus, kā arī visatbilstošākās prasības no citiem VDAR noteikumiem, ņemot vērā šā atzinuma darbības jomu.

³⁸ Ricciato F., *A Cautionary Reflection on (Pseudo-)Synthetic Data from Deep Learning on Personal Data, Privacy in Statistical Databases conference (PSD 2024)*, Antibes, Francija, 2024. gada septembris, slaidi pieejami vietnē: https://cros.ec.europa.eu/system/files/2024-10/20240926_PSD2024_Ricciato_v6_1.pdf un Belkin M., Hsu D., Ma S. un Mandal S. (2019.g.), *Reconciling modern machine-learning practice and the classical bias–variance trade-off* (“Mūsdienīgās mašīnmācīšanās prakses saskaņošana un klasiskās neobjektivitātes variācijas kompromiss”). Nacionālās zinātņu akadēmijas krājums, 2019. gada 24. jūlijs, 116(32) 15849-15854, pieejams vietnē: <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.1903070116>

³⁹ Skatīt EDAK Pamatnostādnes 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī.

⁴⁰ Turpat, 1. punkts.

62. **Pārskatatbildības princips** (VDAR 5. panta 2. punkts) — ar šo principu paredzēts, ka pārzinis ir atbildīgs par VDAR ievērošanu un spēj to pierādīt. Šajā sakarā to pušu lomas un pienākumi, kas apstrādā personas datus saistībā ar MI modeļa izstrādi vai ieviešanu, ir jāizvērtē pirms apstrādes uzsākšanas, lai jau no paša sākuma noteiktu pārziņu vai kopīgo pārziņu un apstrādātāju (ja tādi ir) pienākumus.
63. **Likumīguma, godīguma un pārredzamības principi** (VDAR 5. panta 1. punkta a) apakšpunkts). Novērtējot apstrādes likumību MI modeļu kontekstā, ņemot vērā VDAR 6. panta 1. punktu, EDAK uzskata par lietderīgu nošķirt dažādus personas datu apstrādes posmus⁴¹. Saskaņā ar godīguma principu, kas ir cieši saistīts ar pārredzamības principu, personas datus nedrīkst apstrādāt ar negodīgām metodēm vai ar viltu, vai veidā, kas *“datu subjektam ir nepamatoti kaitējošs, nelikumīgi diskriminējošs, negaidīts vai maldinošs”*⁴². Tāpēc, ņemot vērā iesaistīto tehnoloģiju sarežģītību, informācija par personas datu apstrādi MI modeļos ir jāsniedz pieejamā, saprotamā un lietotājam draudzīgā veidā⁴³. Pārredzamība attiecībā uz personas datu apstrādi jo īpaši ietver VDAR 12.–14. pantā noteikto informēšanas pienākumu ievērošanu,⁴⁴ kas automatizētas lēmumu pieņemšanas gadījumā, tostarp profilēšanas gadījumā, prasa arī jēgpilnu informāciju par attiecīgo loģiku, kā arī apstrādes nozīmīgumu un paredzamo ietekmi uz datu subjektu⁴⁵. Paturot prātā, ka MI modeļu izstrādes posmi var ietvert liela datu apjoma vākšanu no publiski pieejamiem avotiem (piemēram, izmantojot tīmekļa raskošanas paņēmienus), palaušanās uz VDAR 14. panta 5. punkta b) apakšpunktā paredzēto izņēmumu ir stingri ierobežota līdz brīdim, kad šā noteikuma prasības ir pilnībā izpildītas⁴⁶.
64. **Mērķa ierobežošanas un datu minimizēšanas principi** (VDAR 5. panta 1. punkta b) un c) apakšpunkts). Saskaņā ar datu minimizēšanas principu MI modeļu izstrāde un ieviešana prasa, lai personas dati būtu adekvāti, atbilstīgi un nepieciešami saistībā ar nolūku. Tas var ietvert personas datu apstrādi, lai izvairītos no iespējamās neobjektivitātes un kļūdu riska, ja tas ir skaidri un konkrēti identificēts saistībā ar nolūku un personas dati ir nepieciešami šim nolūkam (piemēram, tos nevar efektīvi sasniegt, apstrādājot citus datus, tostarp sintētiskus vai anonimizētus datus)⁴⁷. 29. panta darba grupa jau uzsvēra, ka *“datu vākšanas mērķim jābūt skaidri un konkrēti identificētam (...)”*⁴⁸. Novērtējot, vai izvirzītais mērķis ir legītims, konkrēts un skaidrs un vai apstrāde atbilst datu minimizēšanas principam, vispirms ir jāidentificē attiecīgā apstrādes darbība. Jāatzīmē, ka dažādie izstrādes vai ieviešanas posmi var būt vienas un tās pašas vai dažādas apstrādes darbības, un tajos var būt iesaistīti secīgi pārziņi vai kopīgi pārziņi. Dažos gadījumos ir iespējams noteikt mērķi, kas tiks sasniegts MI modeļa ieviešanas laikā, jau agrīnā izstrādes posmā. Pat tad, ja tas tā nav, dažiem šādas ieviešanas apstākļiem jau vajadzētu būt skaidriem, un tāpēc ir jāapsver, kā šis konteksts nosaka attīstības mērķi. Pārskatot

⁴¹EDAK ziņojums par *ChatGPT* darba grupas veikto darbu, pieņemts 2024. gada 23. maijā, 14. punkts.

⁴²EDAK ziņojuma par *ChatGPT* darba grupas veikto darbu, kas pieņemts 2024. gada 23. maijā, 23. punkts; EDAK Pamatnostādņu 4/2019 par 25. pantu “Integrēta datu aizsardzība un datu aizsardzība pēc noklusējuma”, versija 2.0, kas pieņemtas 2020. gada 20. oktobrī, 69. punkts; 29. panta darba grupas pamatnostādņu par pārredzamību saskaņā ar Regulu 2016/679, kas pārskatītas un pieņemtas 2018. gada 11. aprīlī un ko EDAK apstiprināja 2018. gada 25. maijā, 2. punkts.

⁴³ 29. panta datu aizsardzības darba grupas pamatnostādņu par pārredzamību saskaņā ar Regulu 2016/679, kas pārskatītas un pieņemtas 2018. gada 11. aprīlī un ko EDAK apstiprināja 2018. gada 25. maijā, 5. punkts.

⁴⁴Skatīt arī VDAR 39. apsvērumu, kurā teikts, ka *“fiziskām personām vajadzētu būt pārredzamam, ka personas dati, kas uz tām attiecas, tiek vākti, izmantoti, apspiesti vai citādi apstrādāti un cik lielā mērā personas dati tiek vai tiks apstrādāti [...]”*.

⁴⁵ VDAR 13. panta 2. punkta f) apakšpunkts un VDAR 14. panta 2. punkta g) apakšpunkts.

⁴⁶EDAK ziņojuma par *ChatGPT* darba grupas veikto darbu, pieņemts 2024. gada 23. maijā, 27. punkts.

⁴⁷ Turklāt MI akta 10. panta 5. punktā ir paredzēti īpaši noteikumi par īpašu kategoriju personas datu apstrādi saistībā ar augsta riska MI sistēmām, lai nodrošinātu neobjektivitātes atklāšanu un korekciju.

⁴⁸ 29. panta darba grupas Atzinums 03/2013 par nolūka ierobežošanu (WP203), 15.–16. lpp.

apstrādes nolūku noteiktā izstrādes posmā, UI no pārziņa(-iem) ir jāprasa zināms detalizācijas līmenis un skaidrojums par to, kā šī informācija ietekmē apstrādes nolūku. Tas var ietvert, piemēram, informāciju par izstrādātā MI modeļa veidu, tā paredzamajām funkcijām un jebkuru citu būtisku kontekstu, kas šajā posmā jau ir zināms. Ieviešanas konteksts varētu ietvert arī, piemēram, to, vai modelis tiek izstrādāts iekšējai ieviešanai, vai pārzinis plāno pārdot vai izplatīt modeli trešām personām pēc tā izstrādes, tostarp vai modelis galvenokārt paredzēts ieviest pētniecības vai komerciāliem mērķiem.

65. **Datu subjekta tiesības** (VDAR III nodaļa). Neraugoties uz to, ka UI ir jānodrošina, lai pārzini, izstrādājot un ieviešot MI modeļus, ievērotu visas datu subjekta tiesības, EDAK atgādina, ka vienmēr, kad pārzinis kā juridisko pamatu izmanto likumīgās intereses, ir piemērojamas VDAR 21. pantā paredzētās tiesības iebilst, un tās ir jānodrošina⁴⁹.

3.3.2 Apsvērumi par trim leģitīmo interešu novērtējuma posmiem MI modeļu izstrādes un ieviešanas kontekstā

66. Lai noteiktu, vai konkrēta personas datu apstrāde var būt balstīta uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, UI jāpārbauda, vai pārzini ir rūpīgi izvērtējuši un dokumentējuši, vai ir izpildīti šādi trīs kumulatīvi nosacījumi: i) pārziņa vai trešās personas leģitīmo interešu īstenošana; ii) apstrāde ir nepieciešama, lai īstenotu leģitīmās intereses; un iii) datu subjekta intereses vai pamattiesības un pamatbrīvības nav svarīgākas par likumīgajām interesēm⁵⁰.

3.3.2.1 Pirmais posms. Pārziņa vai trešās personas leģitīmo interešu īstenošana

67. Interese ir plašāka ieinteresētība vai labums, kas pārzinim vai trešajai personai var rasties, iesaistoties konkrētā apstrādes darbībā⁵¹. Lai gan VDAR un EST par leģitīmām atzītas vairākas intereses⁵², konkrētās intereses leģitimitātes novērtējums ir jāveic, analizējot katru gadījumu atsevišķi.
68. Kā atgādina EDAK savās Pamatnostādnēs par likumīgām interesēm⁵³, intereses var uzskatīt par likumīgām, ja ir izpildīti šādi trīs kumulatīvi kritēriji:

⁴⁹Saskaņā ar VDAR 21. pantu, ja datu subjekts, pamatojoties uz iemesliem, kas saistīti ar viņu konkrēto situāciju, iebilst pret savu personas datu apstrādi, pārzinis vairs neapstrādā personas datus, ja vien pārzinis nepierāda pārliecinošus leģitīmus apstrādes pamatus, kas ir svarīgāki par datu subjekta interesēm, tiesībām un brīvībām, vai lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības. Tādēļ divi aspekti, kas UI jāņem vērā, ir tas, vai pārzinis spēj pierādīt šādus nepārvaramus svarīgākus leģitīmus iemeslus un vai var īstenot tiesības iebilst.

⁵⁰ EST, 2023. gada 4. jūlija sprieduma lietā C-252/21, *Meta v. Bundeskartellamt* (ECLI:EU:C:2023:537), 106. punkts; EST, 2019. gada 11. decembra sprieduma, C-708/18, *Asociația de Proprietari bloc M5A-ScaraA* (ECLI:EU:C:2019:1064), 40. punkts. Sk. arī EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 12. un turpmākos punktus. Kā atgādināts šajās pamatnostādnēs, “šis novērtējums ir jāveic apstrādes sākumā, iesaistot datu aizsardzības speciālistu (DAS) (ja tāds ir iecelts), un pārzinim tas ir jādokumentē saskaņā ar VDAR 5. panta 2. punktā noteikto pārskatatbildības principu”.

⁵¹ EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, 1.0 versija, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 14. punkts.

⁵² EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, 1.0 versija, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 16. punkts.

⁵³ EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, 1.0 versija, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 17. punkts.

- a. intereses ir likumīgas⁵⁴;
 - b. intereses ir skaidri un precīzi formulētas; un
 - c. intereses ir patiesas un aktuālas, nevis spekulatīvas.
69. Ievērojot divus citus leģitīmo interešu novērtējumā prasītos posmus, turpmāk minētie piemēri var būt likumīgas intereses MI modeļu kontekstā: (i) sarunu aģenta pakalpojuma izstrāde, lai palīdzētu lietotājiem; (ii) MI sistēmas izstrāde, lai atklātu krāpniecisku saturu vai uzvedību; un (iii) draudu atklāšanas uzlabošana informācijas sistēmā.
- 3.3.2.2 Otrais solis. Apstrādes nepieciešamības analīze, lai īstenotu leģitīmās intereses.*
70. Otrais novērtējuma posms ir noteikt, vai personas datu apstrāde ir nepieciešama, lai īstenotu likumīgās intereses (⁵⁵turpmāk "vajadzības pārbaude").
71. VDAR 39. apsvērumā ir precizēts, ka *"Personas dati ir jāapstrādā tikai tad, ja apstrādes nolūku nav iespējams saprātīgi sasniegt ar citiem līdzekļiem"*. Saskaņā ar EST un iepriekšējām EDAK pamatnostādņēm nosacījums par apstrādes nepieciešamību ir jāizskata, ņemot vērā datu subjektu pamattiesības un pamatbrīvības, kā arī saistībā ar VDAR 5. panta 1. punkta c) apakšpunktā noteikto datu minimizēšanas principu⁵⁶.

⁵⁴ EST, 2024. gada 4. oktobra sprieduma lietā C-621/22, *Koninklijke Nederlandse Lawn Tennisbond* (ECLI:EU:C:2024:857), 49. punkts, kurā EST uzsvēra, ka likumīgās intereses nevar būt pretrunā ar likumu. Šajā sakarā EDAK uzsver, ka attiecīgā gadījumā, izvērtējot konkrētas intereses likumību, ir jāņem vērā tiesiskais regulējums. Sk., piemēram: Eiropas Parlamenta un Padomes 2022. gada 19. oktobra Regulas (ES) 2022/2065 par digitālo pakalpojumu vienoto tirgu un grozījumiem Direktīvā 2000/31/EK (Digitālo pakalpojumu likums) ("DPL") 26. panta 3. punktu un 28. pantu par aizliegtu mērķtiecīgu reklāmu nepilngadīgajiem; MI akta 5. panta 1. un 2. punktu par aizliegtu MI praksi (manipulatīva prakse un prakse zem apziņas sliekšņa); apstrāde, kas pārkāpj intelektuālā īpašuma tiesības, un Direktīvas (ES) 2019/790 par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū noteikumus.

⁵⁵ EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 28.–30. punkts.

⁵⁶ EST 2023. gada 4. jūlija sprieduma lietā C-252/21, *Meta v. Bundeskartellamt* (ECLI:EU:C:2023:537), 108. un 109. punkts, atsaucoties arī uz EST 2019. gada 11. decembra sprieduma, C-708/18, *Asociația de Proprietari bloc M5A-ScaraA* (ECLI:EU:C:2019:1064), 48. punktu; EST 2010. gada 9. novembra sprieduma, apvienotās lietas C-92/09 un C-93/09, *Volker und Markus Schecke* (ECLI:EU:C:2010:662), 85. un 86. punktu; EST 2021. gada 22. jūnija sprieduma, lieta C-439/19, *Latvijas Republikas Saeima* (ECLI:EU:C:2021:504), 98., 109., 110., 113. punktu. Sk. arī, piemēram: EDAK pamatnostādņu 3/2019 par personas datu apstrādi, izmantojot videoierīces, 2.0 versija, kas pieņemtas 2020. gada 29. janvārī, 24.-26. un 73. punkts; EDAK pamatnostādņu 2/2019 par personas datu apstrādi saskaņā ar VDAR 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu saistībā ar tiešsaistes pakalpojumu sniegšanu datu subjektiem, 2.0 versija, kas pieņemtas 2019. gada 8. oktobrī, 23.-25. punkts; EDAK atzinuma 11/2024 par sejas atpazīšanas izmantošanu, lai racionalizētu lidostas pasažieru plūsmu, 1.1 versija, kas pieņemta 2024. gada 23. maijā, 27. punkts.

72. EST judikatūrā minētajā metodikā ir ņemts vērā apstrādes konteksts, kā arī ietekme uz pārzini un datu subjektiem. Tādēļ nepieciešamības novērtējums ietver divus elementus: (i) vai apstrādes darbība ļaus sasniegt mērķi⁵⁷; un ii) vai nepastāv mazāk uzmācīgs veids, kā sasniegt šo mērķi⁵⁸.
73. Piemēram, un attiecīgā gadījumā MI modelī iesaistīto persondatu paredzētais apjoms ir jānovērtē, ņemot vērā mazāk ierobežojošas alternatīvas, kas pamatoti var būt pieejamas, lai tikpat efektīvi sasniegtu izvirzīto leģitīmo interešu mērķi. Ja mērķa sasniegšana ir iespējama arī ar MI modeli, kas neietver persondatu apstrādi, personas datu apstrāde ir jāuzskata par nevajadzīgu. Tas ir īpaši svarīgi MI modeļu izstrādē. Novērtējot, vai ir izpildīts nepieciešamības nosacījums, UI ir jāpievērš īpaša uzmanība apstrādāto personas datu apjomam un tam, vai tas ir samērīgs, lai īstenotu attiecīgās likumīgās intereses, ņemot vērā arī datu minimizēšanas principu.
74. Nepieciešamības novērtējumā ir jāņem vērā arī personas datu paredzētās apstrādes plašākais konteksts. Tādu līdzekļu esamība, kas ir mazāk traucējoši datu subjektu pamattiesībām un pamatbrīvībām, var atšķirties atkarībā no tā, vai pārzinim ir tiešas attiecības ar datu subjektiem (pirmās puses dati) vai nē (trešās puses dati). EST sniedza dažus apsvērumus, kas jāņem vērā, analizējot pirmās puses datu apstrādes nepieciešamību leģitīmo(-o) interešu(-u) nolūkos (lai gan saistībā ar šādu datu izpaušanu trešām personām)⁵⁹.
75. Tehnisko aizsardzības pasākumu īstenošana, lai aizsargātu personas datus, var arī palīdzēt izpildīt nepieciešamības pārbaudi. Tas varētu ietvert, piemēram, tādus īstenošanas pasākumus kā tie, kas noteikti 3.2.2. iedaļā, tādā veidā, ka netiek sasniegta anonimizācija, bet kas joprojām samazina datu subjektu identificēšanas vieglumu. EDAK norāda, ka daži no šiem pasākumiem, ja tie nav nepieciešami, lai izpildītu VDAR prasības, var būt papildu aizsardzības pasākumi, kā sīkāk analizēts 3.3.2.3. iedaļas 3.3.2.3. apakšiedaļā "Mitigācijas pasākumi"⁶⁰.

⁵⁷ Sk. EST 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā C-524/06 *Heinz Huber pret Bundesrepublik Deutschland* (ECLI:EU:C:2008:724), 66. punktu. Tajā pašā lietā sk. arī ģenerālvokāta *Poiares Maduro* secinājumu lietā C-524/06, *Heinz Huber/Bundesrepublik Deutschland* (ECLI:EU:C:2008:194), 16. punktu, kurā teikts: "*pareizais kritērijs šajā gadījumā ir efektivitātes kritērijs, un tas ir jāpiemēro valsts tiesai. Jautājums, kas tai jāuzdod, ir, vai pastāv citi datu apstrādes veidi, kurus izmantojot, imigrācijas iestādes varētu piemērot noteikumus par uzturēšanās statusu. Ja tā uz šo jautājumu sniedz apstiprinošu atbildi, tad centralizētā Savienības pilsoņu datu uzglabāšana un apstrāde ir jāatzīst par prettiesisku. Nav nepieciešams, lai alternatīvā sistēma būtu visefektīvākā vai piemērotākā; pietiek ar to, ka tā spēj pienācīgi darboties. Citiem vārdiem sakot, pat ja centrālais reģistrs ir efektīvāks, ērtāks vai lietotājam draudzīgāks par tā alternatīvām (piemēram, decentralizētiem, vietējiem reģistriem), pēdējiem nepārprotami jādod priekšroka, ja tos var izmantot, lai norādītu Savienības pilsoņu uzturēšanās statusu.*"

⁵⁸ Skatīt EST 2017. gada 27. septembra sprieduma lietā C-73/16, *Peter Puškár* (ECLI:EU:C:2017:725), 113. punktu: "*Tādējādi valsts tiesai ir jāpārbauda, vai apstrīdētā saraksta izveide un datu subjektu vārdu iekļaušana šādā reģistrā ir piemērota to izvirzīto mērķu sasniegšanai un vai šo mērķu sasniegšanai nav citu, mazāk ierobežojošu līdzekļu*"; Sk. arī, piemēram, ģenerālvokāta *Rantos* secinājumu lietā C-252/21, *Meta pret Bundeskartellamt*, ECLI:EU:C:2022:704, 61. punktu, kurā norādīts: "*[...] Tādēļ ir nepieciešams, lai pastāvētu cieša saikne starp apstrādi un sasniedzamajām interesēm, ja nav alternatīvu, kas ir datu aizsardzībai draudzīgākas, jo nepietiek ar to, ka apstrāde ir tikai noderīga pārzinim*".

⁵⁹ EST 2024. gada 4. oktobra sprieduma lietā C-621/22, *Koninklijke Nederlandse Lawn Tennisbond* (ECLI:EU:C:2024:857), 51.–53. punkts.

⁶⁰ Sk. EDAK Pamatnostādnes 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 57. punkts.

3.3.2.3 Trešais posms. Samēra pārbaude

76. Legitīmo interešu novērtējuma trešais posms ir **“līdzsvarošana”** (šajā dokumentā saukta arī par **“samēra pārbaudi”**)⁶¹. Šis posms ietver dažādu iesaistīto pretējo tiesību un interešu identificēšanu un aprakstīšanu⁶², t. i., datu subjektu intereses, pamattiesības un pamatbrīvības, no vienas puses, un pārziņa vai trešās personas intereses, no otras puses. Pēc tam ir jāapsver lietas konkrētie apstākļi, lai pierādītu, ka legītīmas intereses ir piemērots juridiskais pamats attiecīgajām apstrādes darbībām⁶³.

Datu subjektu intereses, pamattiesības un brīvības

77. VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktā noteikts, ka, izvērtējot dažādus komponentus samēra pārbaudes kontekstā, pārzinim ir jāņem vērā datu subjektu intereses, pamattiesības un pamatbrīvības. Datu subjektu intereses ir tās, kuras var ietekmēt attiecīgā apstrāde. MI modeļa izstrādes fāzes kontekstā tās var ietvert, bet ne tikai, interesi par pašnoteikšanos un kontroles saglabāšanu pār saviem personas datiem (piemēram, datiem, kas savākti modeļa izstrādes vajadzībām). MI modeļa ieviešanas kontekstā datu subjektu intereses var ietvert (bet ne tikai) intereses saglabāt kontroli pār saviem persondatiem (piemēram, dati, kas apstrādāti pēc modeļa ieviešanas), finansiālās intereses (piemēram, ja MI modeli izmanto, lai radītu ieņēmumus, vai ja indivīds to izmanto savas profesionālās darbības kontekstā), personiskus labumus (piemēram, ja MI modeli izmanto, lai uzlabotu piekļuvi konkrētiem pakalpojumiem) vai sociālekonomiskās intereses (piemēram, ja MI modelis ļauj piekļūt labākai veselības aprūpei vai atvieglo pamattiesību, piemēram, piekļuves izglītībai, īstenošanu).⁶⁴
78. Jo precīzāk intereses ir definētas, ņemot vērā apstrādes paredzēto nolūku, jo labāk tas ļaus skaidri apzināties reālos ieguvumus un riskus, kas jāņem vērā, veicot samēra pārbaudi.
79. Saistībā ar datu subjektu pamattiesībām un brīvībām MI modeļu izstrāde un ieviešana var radīt nopietnu risku tiesībām, ko aizsargā ES Pamattiesību harta (**“ES Harta”**), tostarp, bet ne tikai, tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi (ES Hartas 7. pants) un tiesībām uz personas datu aizsardzību (ES Hartas 8. pants). Šādi riski var rasties izstrādes posmā, piemēram, ja personas dati tiek ievākti pret datu subjektu gribu vai bez viņu ziņas. Šie riski var rasties arī ieviešanas posmā, piemēram, ja personas dati tiek apstrādāti ar modeli (vai kā tā daļa) tādā veidā, kas ir pretrunā datu subjektu tiesībām, vai ja ir iespējams nejauši vai ar uzbrukumiem (piemēram, dalības secināšana, iegūšana vai modeļa inversija) secināt, kādi personas dati ir ietverti mācību datu bāzē. Šādas situācijas apdraud to datu subjektu privātumu, kuru dati varētu būt iekļauti MI sistēmas ieviešanas posmā (piemēram, reputācijas risks, identitātes zādzība vai krāpšana, drošības risks atkarībā no datu veida).
80. Atkarībā no konkrētā gadījuma var pastāvēt arī riski citām pamattiesībām. Piemēram, plaša mēroga un nekritiska datu vākšana, izmantojot MI modeļus izstrādes posmā, var radīt datu subjektiem uztraudzības sajūtu, jo īpaši ņemot vērā grūtības novērst publisko datu noplūdi. Tas var novest pie indivīdu pašcenzūras un apdraudēt viņu vārda brīvību (ES hartas 11. pants). Ieviešanas posmā pastāv arī vārda brīvības risks, ja MI modeļi tiek izmantoti, lai bloķētu satura publicēšanu no datu subjektiem. Turklāt MI modelis, kas iesaka nepiemērotu saturu neaizsargātām personām, var apdraudēt viņu garīgo veselību (ES hartas 3. panta 1. punkts). Citos gadījumos MI modeļu ieviešana var radīt arī

⁶¹ Sk. EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 31.–60. punkts.

⁶² Sk. EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 32. punkts.

⁶³ Sk. EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 32. punkts, atsaucoties arī uz EST 2023. gada 4. jūlija sprieduma lietā C-252/21, *Meta pret Bundeskartellamt* (ECLI:EU:C:2023:537), 110. punkts.

⁶⁴ Sk. EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 38. punktu.

negatīvas sekas attiecībā uz personas tiesībām iesaistīties darbā (ES hartas 15. pants), piemēram, ja, izmantojot MI modeli, tiek iepriekš atlasīti darba pieteikumi. Tādā pašā veidā MI modelis varētu radīt riskus tiesībām uz nediskrimināciju (ES hartas 21. pants), ja tas diskriminētu personas, pamatojoties uz noteiktām personiskām iezīmēm (piemēram, valstspiederību vai dzimumu). Turklāt MI modeļu ieviešana var arī radīt riskus personas drošībai un drošumam (piemēram, ja MI modelis tiek izmantots ar jaunprātīgu nolūku), kā arī riskus to fiziskajai un garīgajai integritātei⁶⁵.

81. MI modeļu ieviešana var arī pozitīvi ietekmēt dažas pamattiesības, piemēram, modelis var atbalstīt tiesības uz personas garīgo neaizskaramību (Hartas 3. pants), piemēram, ja MI modelis tiek izmantots, lai identificētu kaitīgu saturu tiešsaistē; vai arī modelis var atvieglot piekļuvi noteiktiem būtiskiem pakalpojumiem vai veicināt pamattiesību īstenošanu, piemēram, piekļuvi informācijai (ES hartas 11. pants) vai piekļuvi izglītībai (ES hartas 14. pants).

Apstrādes ietekme uz datu subjektu

82. Personas datu apstrāde, kas notiek MI modeļu izstrādes un ieviešanas laikā, var ietekmēt datu subjektus dažādos veidos, kas var būt pozitīvi vai negatīvi⁶⁶. Piemēram, ja apstrādes darbība rada ieguvumus datu subjektam, tos var ņemt vērā, veicot samēra pārbaudi. Lai gan šādu ieguvumu esamība var likt UI secināt, ka datu subjektu intereses, pamattiesības un pamatbrīvības nav svarīgākas par pārziņa vai trešās personas interesēm, šāds secinājums var būt tikai individuālas analīzes rezultāts, ņemot vērā visus attiecīgos faktorus.
83. Apstrādes ietekmi uz datu subjektiem var ietekmēt i) modeļu apstrādāto datu raksturs, ii) apstrādes konteksts un iii) apstrādes iespējamās turpmākās sekas⁶⁷.
84. Saistībā ar **apstrādāto datu raksturu**, jāatgādina, ka – izņemot īpašas personas datu kategorijas un datus, kas attiecas uz sodāmību un noziedzīgiem nodarījumiem, kuriem attiecīgi piemēro papildu aizsardzību saskaņā ar VDAR 9. un 10. pantu – dažu citu personas datu kategoriju apstrāde var radīt būtiskas sekas datu subjektiem. Šajā kontekstā dažu veidu personas datu apstrāde, kas atklāj ļoti privātu informāciju (piemēram, finanšu dati vai atrašanās vietas dati), lai izstrādātu un ieviestu MI modeli, ir jāuzskata par tādu, kas, iespējams, nopietni ietekmē datu subjektus. Ieviešanas posmā šādas apstrādes sekas datu subjektiem var būt, piemēram, ekonomiskas (piemēram, diskriminācija nodarbinātības kontekstā) un/vai reputācijas (piemēram, neslavas celšana).
85. Attiecībā uz **apstrādes kontekstu** vispirms ir nepieciešams identificēt elementus, kas varētu radīt riskus datu subjektiem (piemēram, veids, kādā modelis tika izstrādāts, veids, kādā modelis var tikt izmantots, un vai personas datu aizsardzībai izmantotie drošības pasākumi ir piemēroti). Šādu iespējamo cēloņu noteikšanā būtiska nozīme ir modeļa būtībai un paredzētajiem izmantošanas veidiem.
86. Jānovērtē arī šo risku nopietnība datu subjektiem. Cita starpā var ņemt vērā, kā personas dati tiek apstrādāti (piemēram, vai tie tiek apvienoti ar citām datu kopām), kāds ir apstrādes mērogs un apstrādāto personas datu apjoms⁶⁸ (piemēram, kopējais datu apjoms, datu apjoms uz vienu datu

⁶⁵Pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 46. punkts.

⁶⁶Sk. EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 39. punktu.

⁶⁷Sk. EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 32. punktu.

⁶⁸Sk. EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 43. punktu.

subjektu, skarto datu subjektu skaits)⁶⁹, datu subjekta statuss (piemēram, bērni vai citi neaizsargāti datu subjekti) un to attiecības ar pārzini (piemēram, ja datu subjekts ir klients). Piemēram, ja nav pietiekamu aizsardzības pasākumu, tīmekļa rasmošanas izmantošana izstrādes posmā var būtiski ietekmēt indivīdus, ņemot vērā savākto datu lielo apjomu, datu subjektu lielo skaitu un personas datu nediferencētu vākšanu.

87. **Turpmākās sekas**, kādas varētu būt apstrādei, ir jāņem vērā arī, novērtējot apstrādes ietekmi uz datu subjektiem. UI tie ir jānovērtē katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā konkrētos pieejamos faktus.
88. Šādas sekas var ietvert (bet ne tikai) datu subjektu pamattiesību pārkāpuma risku, kā aprakstīts iepriekšējā apakšiedaļā⁷⁰. Riski var atšķirties gan iespējamības, gan nopietnības ziņā, un tie var izrietēt no personas datu apstrādes, kas varētu radīt fizisku, materiālu vai nemateriālu kaitējumu, jo īpaši, ja apstrāde var izraisīt diskrimināciju⁷¹.
89. Ja MI modeļa ieviešana ietver gan i) datu subjektu, kuru personas dati ir iekļauti izstrādes posmā izmantotajā datu kopā, gan ii) datu subjektu, kuru personas dati tiek apstrādāti ieviešanas posmā, personas datu apstrādi, uzraudzības iestādēm, pārbaudot pārziņa veikto samēra pārbaudi, ir jānošķir un jāņem vērā riski, kas ietekmē katras šīs datu subjektu kategorijas intereses, tiesības un brīvības.
90. **Visbeidzot, apstrādes iespējamo turpmāko seku analizē ir jāņem vērā arī šo turpmāko seku īstenošanās iespējamība.** Šādas iespējamības novērtējums ir jāveic, ņemot vērā spēkā esošos tehniskos un organizatoriskos pasākumus un lietas konkrētos apstākļus. Piemēram, UI var apsvērt, vai ir īstenoti pasākumi, lai izvairītos no iespējamās MI modeļa ļaunprātīgas izmantošanas. Attiecībā uz MI modeļiem, kurus var izmantot dažādiem mērķiem, piemēram, ģeneratīvajam MI, tas var ietvert kontroles mehānismus, kas pēc iespējas ierobežo to izmantošanu kaitīgām darbībām, piemēram: dziļo viltojumu radīšanai, tērēšanas robotiem, kurus izmanto dezinformācijai, pikšķerēšanai un citiem krāpšanas veidiem, un manipulatīviem MI/MI aģentiem (jo īpaši, ja tie ir antropomorfiski vai sniedz maldinošu informāciju).

Datu subjektu pamatotas cerības

91. Pamatojoties uz VDAR 47. apsvērumu, *“jebkurā gadījumā leģitīmu interešu esamība ir rūpīgi jāizvērtē, tostarp, vai datu subjekts var pamatoti sagaidīt, ka personas datu vākšanas laikā un kontekstā var notikt apstrāde šajā nolūkā. Datu subjekta intereses un pamattiesības jo īpaši varētu būt svarīgākas par pārziņa interesēm, ja personas dati tiek apstrādāti apstākļos, kad datu subjekti pamatoti negaida turpmāku apstrādi”*⁷².
92. Saprātīgam cerībām ir būtiska nozīme samēra pārbaudē, jo īpaši saistībā ar MI modeļos izmantotās tehnoloģijas sarežģītību un faktu, ka datu subjektiem var būt grūti saprast MI modeļa dažādo iespējamo lietojumu un iesaistītās datu apstrādes daudzveidību⁷³. Šajā nolūkā var ņemt vērā datu

⁶⁹ EST 2023. gada 4. jūlija sprieduma lietā C-252/21, *Meta pret Bundeskartellamt* (ECLI:EU:C:2023:537), 116. punkts.

⁷⁰ Skatīt apakšiedaļu “Datu subjektu intereses, pamattiesības un brīvības” iepriekš.

⁷¹ Sk. 2.3. iedaļu EDAK Pamatnostādnēs 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemta 2024. gada 8. oktobrī. Papildu piemērus skatīt arī VDAR 75. apsvērumā.

⁷² Sk. arī EST 2023. gada 4. jūlija sprieduma lietā C-252/21, *Meta v. Bundeskartellamt* (ECLI:EU:C:2023:537), 112. punkts; EST 2019. gada 11. decembra sprieduma, lieta C-708/18, *Asociația de Proprietari bloc M5A-ScaraA* (ECLI:EU:C:2019:1064), 58. punkts; EST 2024. gada 4. oktobra sprieduma, C-621/22, *Koninklijke Nederlandse Lawn Tennisbond* (ECLI:EU:C:2024:857), 55. punkts.

⁷³ Piemēram, 2023. gada 4. jūlija spriedumā lietā C-252/21, *Meta pret Bundeskartellamt* (ECLI:EU:C:2023:537), 123. punkts, lai gan EST konstatēja, ka “produktu uzlabošanas” mērķi principā nevar izslēgt kā leģitīmas intereses,

subjektiem sniegto informāciju, lai novērtētu, vai datu subjekti var pamatoti sagaidīt, ka viņu personas dati tiks apstrādāti. Tomēr, lai gan informācijas nesniegšana var palīdzēt datu subjektiem sagaidīt konkrētu apstrādi, tikai VDAR noteikto pārredzamības prasību izpilde pati par sevi nav pietiekama, lai uzskatītu, ka datu subjekti var pamatoti sagaidīt konkrētu apstrādi⁷⁴. Turklāt vienkārši tāpēc, ka informācija, kas attiecas uz MI modeļa izstrādes posmu, ir iekļauta pārziņa privātuma politikā, tas ne vienmēr nozīmē, ka datu subjekti var pamatoti sagaidīt, ka tas notiks; drīzāk UI tas ir jāanalizē par lietas konkrētajiem apstākļiem un ņemot vērā visus būtiskos faktorus.

93. Novērtējot datu subjektu pamatotās cerības attiecībā uz apstrādi, kas notiek izstrādes posmā, ir svarīgi atsaukties uz elementiem, kas minēti EDAK pamatnostādņēs par leģitīmām interesēm⁷⁵. Turklāt šo secinājumu priekšmeta ietvaros ir svarīgi apsvērt plašāku apstrādes kontekstu. Tas var ietvert, lai gan neaprobežojas ar to, vai personas dati bija publiski pieejami, attiecību būtību starp datu subjektu un pārzini (un vai starp abiem pastāv saikne), pakalpojuma būtību, kontekstu, kādā personas dati tika vākti, avotu, no kura dati tika vākti (piemēram, tīmekļa vietni vai pakalpojumu, kurā personas dati tika savākti, un to piedāvātos privātuma iestatījumus), modeļa iespējamo turpmāko izmantošanu un to, vai datu subjekti faktiski zina, ka viņu personas dati vispār ir pieejami tiešsaistē.
94. Modeļa izstrādes posmā datu subjektu pamatotās cerības var atšķirties atkarībā no tā, vai datus, kas apstrādāti modeļa izstrādei, datu subjekti publisko vai ne. Turklāt pamatotās gaidas var atšķirties arī atkarībā no tā, vai tās ir tieši sniegušas datus pārzinim (piemēram, saistībā ar pakalpojuma izmantošanu) vai pārzinis tos ir ieguvis no cita avota (piemēram, ar trešās personas starpniecību vai rasmējot). Abos gadījumos, novērtējot pamatotās cerības, ir jāņem vērā pasākumi, kas veikti, lai informētu datu subjektus par apstrādes darbībām.
95. MI modeļa ieviešanas posmā ir vienlīdz svarīgi ņemt vērā datu subjektu pamatotās cerības modeļa konkrēto iespēju kontekstā. Piemēram, attiecībā uz MI modeļiem, kas var pielāgoties atkarībā no ievadītajiem datiem, var būt svarīgi apsvērt, vai datu subjekti zināja, ka viņi ir snieguši personas datus, lai MI modelis varētu pielāgot savas atbildes viņu vajadzībām un lai viņi varētu saņemt pielāgotus pakalpojumus. Turklāt var būt svarīgi arī apsvērt, vai šī apstrādes darbība ietekmētu tikai datu subjektiem sniegto pakalpojumu (piemēram, satura personalizēšana konkrētam lietotājam) vai arī tā tiktu izmantota, lai mainītu visiem klientiem sniegto pakalpojumu (piemēram, lai vispārīgi uzlabotu modeli). Tāpat kā izstrādes posmā, var būt arī īpaši svarīgi apsvērt, vai pastāv tieša saikne starp datu subjektiem un pārzini. Šāda tieša saikne var, piemēram, ļaut pārzinim viegli sniegt datu subjektiem informāciju par apstrādes darbību un modeli, kas pēc tam varētu ietekmēt šo datu subjektu pamatotās cerības.

Ietekmes mazināšanas pasākumi

96. Ja šķiet, ka datu subjektu intereses, tiesības un brīvības ir svarīgākas par pārziņa vai trešās personas leģitīmajām interesēm, pārzinis var apsvērt iespēju ieviest riska mazināšanas pasākumus, lai ierobežotu apstrādes ietekmi uz šiem datu subjektiem. Riska mazināšanas pasākumi ir aizsardzības pasākumi, kas ir jāpielāgo lietas apstākļiem un atkarīgi no dažādiem faktoriem, tostarp no MI modeļa

tā arī konstatēja, ka *“ir apšaubāms, vai [...] “produktu uzlabošanas” mērķis, ņemot vērā šīs apstrādes mērogu un tās būtisko ietekmi uz lietotāju, kā arī to, ka lietotājs nevar pamatoti sagaidīt, ka šie dati tiks apstrādāti [...], var būt svarīgāks par šāda lietotāja interesēm un pamattiesībām, jo īpaši gadījumā, kad šis lietotājs ir bērns”*.

⁷⁴Pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 53. punkts.

⁷⁵Pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 50.–54. punkts.

paredzētā lietojuma. Šo riska mazināšanas pasākumu mērķis būtu nodrošināt, ka pārziņa vai trešās personas intereses netiek ignorētas, lai pārziņis varētu paļauties uz šo juridisko pamatu.

97. Kā atgādināts EDAK Pamatnostādnēs par legītimajām interesēm, riska mazināšanas pasākumus nevajadzētu jaukt ar pasākumiem, kas pārziņim ir juridiski jāpieņem jebkurā gadījumā, lai nodrošinātu atbilstību VDAR, neatkarīgi no tā, vai apstrāde ir balstīta uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu⁷⁶. Tas ir īpaši svarīgi attiecībā uz pasākumiem, kuriem, piemēram, ir jāievēro VDAR principi, piemēram, datu minimizēšanas princips.
98. Turpmāk sniegtais pasākumu saraksts nav izsmeļošs un nav preskriptīvs, un pasākumu īstenošana ir jāapsver, izvērtējot katru gadījumu atsevišķi. Lai gan atkarībā no apstākļiem daži no turpmāk minētajiem pasākumiem var būt nepieciešami, lai izpildītu konkrētus VDAR noteiktos pienākumus, gadījumos, kad tas tā nav, tos var ņemt vērā kā papildu aizsardzības pasākumus. Turklāt daži no turpmāk minētajiem pasākumiem attiecas uz jomām, kurās notiek strauja attīstība un jaunas norises, un UI tie ir jāņem vērā, izskatot konkrētu gadījumu.
99. **Saistībā ar MI modeļu izstrādes posmu** var veikt vairākus pasākumus, lai mazinātu riskus, ko rada gan pirmās puses, gan trešās puses datu apstrāde (tostarp lai mazinātu riskus, kas saistīti ar tīmekļa skrāpēšanas praksi). Pamatojoties uz iepriekš minēto, EDAK sniedz dažus tādu pasākumu piemērus, kurus var īstenot, lai mazinātu samēra pārbaudē konstatētos riskus, un UI tie ir jāņem vērā, novērtējot konkrētus MI modeļus katrā gadījumā atsevišķi.
100. **Tehniskie pasākumi:**
- a. 3.2.2. iedaļā minētie pasākumi, kas ir piemēroti, lai mazinātu attiecīgos riskus, ja šie pasākumi nerada modeļa anonimizāciju un nav nepieciešami, lai izpildītu citus VDAR pienākumus vai saskaņā ar nepieciešamības pārbaudi (legītimo interešu novērtējuma otrais solis).
101. Papildus minētajiem pasākumiem citi attiecīgi pasākumi var ietvert:
- b. pseidonimizācijas pasākumi: tas varētu ietvert, piemēram, pasākumus, lai novērstu jebkādu datu kombinēšanu, pamatojoties uz individuāliem identifikatoriem. Šie pasākumi var nebūt piemēroti, ja UI uzskata, ka pārziņis ir pierādījis pamatotu vajadzību vākt dažādus datus par konkrētu personu, lai izstrādātu attiecīgo MI sistēmu vai modeli.
- c. Pasākumi, lai maskētu personas datus vai aizstātu tos ar viltotiem personas datiem mācību komplektā (piemēram, vārdu un e-pasta adresu aizstāšana ar viltotiem vārdiem un neīstām e-pasta adresēm). Šis pasākums var būt īpaši piemērots, ja datu faktiskais būtiskais saturs nav būtisks vispārējai apstrādei (piemēram, LLM mācībās).
102. **Pasākumi, kas atvieglo privātpersonu tiesību īstenošanu:**
- a. atbilstoša laika perioda ievērošana starp apmācību datu kopas vākšanu un tās izmantošanu. Šis papildu aizsardzības pasākums var ļaut datu subjektiem šajā laikposmā izmantot savas tiesības, un saprātīgs laikposms tiek izvērtēts atkarībā no katra gadījuma apstākļiem.
- b. Ierosināt beznosacījumu “atteikšanos” jau no paša sākuma, piemēram, nodrošinot datu subjektiem diskrecionāras tiesības iebilst pirms apstrādes, lai stiprinātu fizisku personu kontroli pār viņu datiem, kas pārsniedz VDAR 21. panta nosacījumus.⁷⁷

⁷⁶Pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, versija 1.0, kas pieņemtas 2024. gada 8. oktobrī, 57. punkts.

⁷⁷ Turpat.

- c. ļaut datu subjektiem izmantot savas tiesības uz dzēšanu pat tad, ja nav piemērojami VDAR 17. panta 1. punktā uzskaitītie īpašie iemesli⁷⁸.
 - d. ļaut datu subjektiem iesniegt prasības par personas datu atreģistrēšanu vai iegaumēšanu, kā arī apstākļus un līdzekļus, ar kādiem var reproducēt prasības, ļaujot pārziņiem reproducēt un novērtēt attiecīgās atreģistrēšanas metodes, lai risinātu prasības.
103. **Pārredzamības pasākumi:** dažos gadījumos riska mazināšanas pasākumi varētu ietvert pasākumus, kas nodrošina lielāku pārredzamību attiecībā uz MI modeļa izstrādi. Daži pasākumi papildus VDAR pienākumu izpildei var palīdzēt pārvarēt informācijas asimetriju un ļaut datu subjektiem gūt labāku izpratni par apstrādi, kas saistīta ar izstrādes posmu:
- a. Publiskot publiskus un viegli pieejamus paziņojumus, kas pārsniedz VDAR 13. vai 14. pantā prasīto informāciju, piemēram, sniedzot papildu informāciju par vākšanas kritērijiem un visām izmantotajām datu kopām, ņemot vērā bērnu un neaizsargātu personu īpašo aizsardzību.
 - b. Alternatīvi datu subjektu informēšanas veidi, piemēram, plašsaziņas līdzekļu kampaņas ar dažādiem plašsaziņas līdzekļiem, lai informētu datu subjektus, informācijas kampaņa pa e-pastu, grafiskās vizualizācijas izmantošana, bieži uzdotie jautājumi, pārredzamības etiķetes un karšu paraugi, kuru sistematizācija varētu strukturēt informācijas sniegšanu par MI modeļiem, un brīvprātīgi sagatavoti ikgadējie pārredzamības ziņojumi.
104. **Īpaši riska mazināšanas pasākumi saistībā ar tīmekļa rasmošanu:** Ņemot vērā, ka, kā minēts iepriekš, tīmekļa rasmošana rada īpašus riskus⁷⁹, šajā kontekstā varētu noteikt īpašus riska mazināšanas pasākumus. Vajadzības gadījumā papildus iepriekš minētajiem mazināšanas pasākumiem UI var ņemt tos vērā, izmeklējot kontrolierus, kas veic tīmekļa rasmošanu.
105. Īpaši pasākumi, ja tie nav nepieciešami saskaņā ar legītīmo interešu novērtējuma otro posmu, var izrādīties noderīgi, lai mazinātu risku tīmekļa rasmošanas kontekstā. Tie var ietvert **tehniskus pasākumus**, piemēram:
- a. izslēdzot datu saturu no publikācijām, kas var ietvert personas datus, kuri rada riskus konkrētām personām vai personu grupām (piemēram, personas, kuras varētu tikt pakļautas ļaunprātīgai izmantošanai, aizspriedumiem vai pat fiziskam kaitējumam, ja informācija tiktu publiskota);
 - b. nodrošinot, ka konkrētas datu kategorijas netiek vāktas vai ka daži avoti tiek izslēgti no datu vākšanas; tas varētu ietvert, piemēram, dažas tīmekļa vietnes, kas ir īpaši aizskarošas šā jautājuma jutības dēļ;
 - c. izslēdzot vākšanu no tīmekļa vietnēm (vai to sadaļām), kas skaidri iebilst pret tīmekļa rasmošanu un to satura atkārtotu izmantošanu MI mācību datubāzu veidošanai (piemēram, ievērojot robots.txt vai ai.txt datnes vai jebkuru citu atzītu mehānismu, lai izteiktu izslēgšanu no automatizētas pārmeklēšanas vai rasmošanas);
 - d. noteicot citus būtiskus datu vākšanas ierobežojumus, iespējams, iekļaujot kritērijus, kuru pamatā ir laika periodi.

⁷⁸ Turpat.

⁷⁹ Šāda prakse var radīt arī papildu jautājumus, kas nav ietverti šajā atzinumā, skatīt, piemēram, *Pagallo U., Ciani Sciolla J., Anatomy of web data scraping: ethics, standards, and the troubles of the law. European Journal of Privacy Law & Technologies*, (2023.g.) 2 1.–19. lpp., pieejams <https://doi.org/10.57230/EJPLT232PS> tīmekļa vietnē:

106. Tīmekļa rasmošanas kontekstā konkrētu pasākumu piemēri, **kas atvieglo personu tiesību īstenošanu un pārredzamību**, var būt šādi: izveidojot atteikumu sarakstu, ko pārvalda pārzinis un kas ļauj datu subjektiem iebilst pret savu datu vākšanu konkrētās tīmekļa vietnēs vai tiešsaistes platformās, sniedzot informāciju, kas viņus identificē šajās tīmekļa vietnēs, tostarp pirms datu vākšanas⁸⁰.
107. **Īpaši apsvērumi attiecībā uz riska mazināšanas pasākumiem ieviešanas posmā**: Lai gan daži no iepriekš minētajiem pasākumiem var attiekties arī uz ieviešanas posmu, atkarībā no apstākļiem EDAK turpmāk sniedz neizsmelšu sarakstu ar papildu atbalsta pasākumiem, kurus var īstenot un kurus UI vajadzētu novērtēt katrā gadījumā atsevišķi.
- a. **Tehniskos pasākumus** var ieviest, piemēram, lai novērstu personas datu glabāšanu, atkārtotu izmantošanu vai ģenerēšanu, jo īpaši saistībā ar ģeneratīvajiem MI modeļiem (piemēram, izejas filtriem), un/vai lai mazinātu nelikumīgas atkalizmantošanas risku, izmantojot vispārējas nozīmes MI modeļus (piemēram, MI ģenerēto izejas datu digitālā ūdenszīme).
 - b. **Pasākumi, kas veicina vai paātrina personu tiesību īstenošanu** ieviešanas posmā, pārsniedzot tiesību aktos noteikto, jo īpaši, bet ne tikai, attiecībā uz tiesību uz personas datu dzēšanu no izvades paraugdatiem vai dublēšanās novēršanas izmantošanu un pēcapmācības metodēm, ar kurām mēģina izņemt vai apspiest personas datus.
108. Izmeklējot konkrēta MI modeļa ieviešanu, UI ir jāapsver, vai pārzinis ir publicējis tā veikto samēra pārbaudi, jo tas var palielināt pārredzamību un taisnīgumu. Kā minēts EDAK pamatnostādņēs par leģitīmām interesēm, var apsvērt citus pasākumus, lai datu subjektiem pirms jebkuras personas datu vākšanas sniegtu informāciju no samēra pārbaudes⁸¹. EDAK arī atkārtoti⁸², ka viens no elementiem, kas jāņem vērā, ir tas, vai pārzinis attiecīgā gadījumā ir iesaistījis DAI.

3.4 par nelikumīgas apstrādes iespējamo ietekmi uz MI modeļa izstrādi un MI modeļa turpmākās apstrādes vai darbības likumību

109. Šajā atzinuma iedaļā ir aplūkots pieprasījuma 4. jautājums. Šajā jautājumā tiek lūgts paskaidrojums par iespējamo nelikumīgas apstrādes ietekmi izstrādes posmā uz turpmāko apstrādi (piemēram, MI modeļa ieviešanas posmā) vai uz modeļa darbību. Jautājuma mērķis ir pievērsties gan situācijai, kad šāds MI modelis apstrādā personas datus, kas tiek saglabāti modelī (Pieprasījuma 4. jautājuma i) punkts), gan situācijai, kad MI modeļa ieviešanā vairs nav iesaistīta persondatu apstrāde (t. i., modelis ir anonīms) (Pieprasījuma 4. jautājuma ii) daļa).
110. Pirms pievērsties konkrētiem specifiskiem scenārijiem, EDAK sniedz šādus vispārīgus apsvērumus.
111. Pirmkārt, šajā iedaļā sniegtie precizējumi būs vērsti uz personas datu apstrādi izstrādes posmā, vienlaikus neievērojot likumīguma principu, kas konkrēti noteikts VDAR 5. panta 1. punkta a) apakšpunktā un VDAR 6. pantā (turpmāk “**nelikumīgums**”)⁸³. Tāpat arī EDAK apsvērumos galvenā uzmanība tiks pievērsta tam, kā apstrādes nelikumīgums izstrādes posmā ietekmēs turpmākās apstrādes vai modeļa darbības likumīgumu (t. i., atbilstību VDAR 5. panta 1. punkta a) apakšpunktam

⁸⁰ Ja vien pārzinis nepierāda, ka apstrādei ir pārliecinoši leģitīmi iemesli, kas ir svarīgāki par datu subjekta interesēm, tiesībām un brīvībām, vai lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības.

⁸¹ EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, 1.0 versija, kas pieņemta 2024. gada 8. oktobrī, 68. punkts.

⁸² EDAK pamatnostādņu 1/2024 par personas datu apstrādi, pamatojoties uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunktu, 1.0 versija, kas pieņemta 2024. gada 8. oktobrī, 12. punkts.

⁸³ EST 2023. gada 4. maija sprieduma lietā C-60/22, *Bundesrepublik Deutschland* (ECLI:EU:C:2023:373), 55.–57. punkts.

un VDAR 6. pantam). Tomēr EDAK norāda, ka izstrādes posmā veiktā apstrāde var izraisīt arī citu VDAR noteikumu pārkāpumus, piemēram, pārredzamības trūkumu attiecībā uz datu subjektiem vai integrētu datu aizsardzību un/vai datu aizsardzību pēc noklusējuma, kas nav analizēti šajā atzinumā.

112. Otrkārt, risinot šo jautājumu, būtiska nozīme ir pārskatatbildības principam, saskaņā ar kuru ir paredzēts, ka pārziņiem ir jābūt atbildīgiem un jāpierāda atbilstība, *inter alia*, VDAR 5. panta 1. punktam un VDAR 6. pantam⁸⁴. Tas attiecas arī uz nepieciešamību novērtēt, kura organizācija ir attiecīgās apstrādes darbības pārzinis un vai rodas kopīgas pārzināšanas situācijas (jo tās var būt nesaraucami saistītas)⁸⁵. Ņemot vērā katras lietas faktisko apstākļu nozīmi, tostarp attiecībā uz katras apstrādē iesaistītās puses lomu, EDAK apsvērumi ir jāsaprot kā vispārīgi apsvērumi, kas UI ir jānovērtē katrā gadījumā atsevišķi.
113. Treškārt, EDAK uzsver, ka saskaņā ar VDAR 51. panta 1. punktu UI ir *“atbildīgas par [VDAR] piemērošanas uzraudzību, lai aizsargātu fizisko personu pamattiesības un pamatbrīvības saistībā ar apstrādi un veicinātu personas datu brīvu apriti Savienībā”*. Tāpēc UI kompetencē ir novērtēt apstrādes likumīgumu un īstenot savas pilnvaras, kas tām piešķirtas ar VDAR, saskaņā ar to valsts regulējumu⁸⁶. Šādos gadījumos UI ir rīcības brīvība novērtēt iespējamo(-os) pārkāpumu(-us) un izvēlēties piemērotus, nepieciešamus un samērīgus pasākumus no tiem, kas minēti VDAR 58. pantā, ņemot vērā katras atsevišķās lietas apstākļus⁸⁷.
114. **Ja tiek konstatēts pārkāpums, UI var piemērot korektīvus pasākumus, piemēram, dot rīkojumu datu pārziņiem, ņemot vērā katras lietas apstākļus, veikt darbības, lai novērstu sākotnējās apstrādes nelikumīgumu.** Tie var ietvert, piemēram, naudas soda uzlikšanu, apstrādes pagaidu ierobežojumu noteikšanu, nelikumīgi apstrādātās datu kopas daļas dzēšanu vai, ja tas nav iespējams, atkarībā no konkrētajiem faktiem, ņemot vērā pasākuma samērīgumu, rīkojumu dzēst visu datu kopu, kas izmantota MI modeļa un/vai paša MI modeļa izstrādē. Novērtējot paredzētā pasākuma samērīgumu, UI var ņemt vērā pasākumus, ko pārzinis var piemērot, lai novērstu sākotnējās apstrādes nelikumīgumu (piemēram, pārkvalificēšanu).
115. EDAK arī uzsver, ka nelikumīgas personas datu apstrādes gadījumā datu subjekti var pieprasīt savu personas datu dzēšanu, ievērojot VDAR 17. pantā paredzētos nosacījumus, un ka UI var izdot rīkojumu par personas datu dzēšanu *ex officio*⁸⁸.

⁸⁴ EST 2023. gada 4. maija sprieduma lietā C-60/22, *Bundesrepublik Deutschland* (ECLI:EU:C:2023:373), 53. punkts.

⁸⁵ EDAK pamatnostādņu 07/2020 par pārziņa un apstrādātāja jēdzieniem VDAR, 2.1. versija, pieņemtas 2021. gada 7. jūlijā, 55. punkts.

⁸⁶ Var būt jāņem vērā īpaši valsts noteikumi. Skatīt, piemēram, Itālijas Datu aizsardzības kodeksa 2-terdecies pantu (Likumdošanas dekrēts Nr. 196/2003), kurā noteikts, ka datus, kas apstrādāti, pārkāpjot datu aizsardzības noteikumus, nevar izmantot. Tas neskar citus valstu tiesiskos regulējumus, piemēram, krimināllikumus.

⁸⁷ Šajā sakarā skatīt VDAR 129. apsvērumu, kā arī EST 2024. gada 26. septembra sprieduma lietā C-768-21, *TR pret Land Hessen* (ECLI:EU:C:2024:785), 37. punktu; EST 2023. gada 7. decembra sprieduma apvienotajās lietās C-26/22 un C-64/22, *SCHUFA Holding (Libération de reliquat de dette)* (ECLI:EU:C:2023:958), 57. punktu; un EST 2024. gada 14. marta sprieduma lietā C-46/23, *Újpesti Polgármesteri Hivatal* (ECLI:EU:C:2024:239), 34. punktu.

⁸⁸ Šajā sakarā EDAK atzinuma Nr. 39/2021 par to, vai VDAR 58. panta 2. punkta g) apakšpunkts varētu kalpot par juridisko pamatu, lai uzraudzības iestāde *ex officio* liktu dzēst personas datus situācijā, kad datu subjekts šādu pieprasījumu nav iesniedzis, 28. punkts. Šajā sakarā skat. arī EST 2024. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. C-46/23, *Újpesti Polgármesteri Hivatal* (ECLI:EU:C:2024:239), 42. punktu.

116. Novērtējot, vai pasākums ir piemērots, nepieciešams un samērīgs, UI cita starpā var ņemt vērā datu subjektiem radītos riskus, pārkāpuma smagumu, pasākuma tehnisko un finansiālo iespējamību, kā arī iesaistīto personas datu apjomu.
117. Visbeidzot, EDAK atgādina, ka pasākumi, ko UI veic saskaņā ar VDAR, neskar pasākumus, ko UI veic saskaņā ar MI aktu un/vai saskaņā ar citu piemērojamo tiesisko regulējumu (piemēram, tiesību aktiem par civiltiesisko atbildību).
118. Turpmākajās iedaļās EDAK aplūkos trīs scenārijus, uz kuriem attiecas pieprasījuma 4. jautājums un kuros atšķirības ir saistītas ar to, vai personas dati, kas apstrādāti, lai izstrādātu modeli, tiek saglabāti modelī un/vai vai turpmāko apstrādi veic tas pats vai cits pārzinis.

3.4.1 1. scenārijs Pārzinis nelikumīgi apstrādā personas datus, lai izstrādātu modeli, personas dati tiek saglabāti modelī, un pēc tam tos apstrādā tas pats pārzinis (piemēram, modeļa ieviešanas kontekstā).

119. Šis scenārijs attiecas uz pieprasījuma 4. jautājuma i) punktu, proti, situācijā, kad pārzinis nelikumīgi apstrādā personas datus (t. i., neievērojot VDAR 5. panta 1. punkta a) apakšpunktu un VDAR 6. pantu), lai izstrādātu MI modeli, MI modelis saglabā informāciju, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu, un tādējādi nav anonīms. Personas datus pēc tam apstrādā tas pats pārzinis (piemēram, saistībā ar modeļa ieviešanu). Attiecībā uz šo scenāriju EDAK sniedz šādus apsvērumus.
120. UI pilnvaras noteikt korektīvus pasākumus attiecībā uz sākotnējo apstrādi (kā paskaidrots iepriekš 113., 114. un 115. punktā) principā ietekmētu turpmāko apstrādi (piemēram, ja UI uzdod pārzinim dzēst personas datus, kas apstrādāti nelikumīgi, šādi korektīvi pasākumi neļautu pārzinim turpmāk apstrādāt personas datus, uz kuriem attiecas šie pasākumi).
121. Jo īpaši attiecībā uz nelikumīgās apstrādes ietekmi uz turpmāko apstrādi izstrādes posmā (piemēram, ieviešanas posmā) EDAK atgādina, ka UI ir jāveic katra gadījuma analīze, kurā ņem vērā katras lietas konkrētos apstākļus.
122. **Tas, vai izstrādes un ieviešanas posms ietver atsevišķus nolūkus (tādējādi veidojot atsevišķas apstrādes darbības) un cik lielā mērā juridiskā pamata trūkums sākotnējai apstrādes darbībai ietekmē turpmākās apstrādes likumīgumu, ir jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi atkarībā no lietas konteksta.**
123. Piemēram, īpaši attiecībā uz VDAR 6. panta 1. punkta f) apakšpunkta juridisko pamatu, ja turpmākā apstrāde ir balstīta uz leģitīmām interesēm, fakts, ka sākotnējā apstrāde bija nelikumīga, ir jāņem vērā leģitīmo interešu novērtējumā (piemēram, attiecībā uz riskiem datu subjektiem vai faktu, ka datu subjekti nevar gaidīt šādu turpmāku apstrādi). Šādos gadījumos apstrādes nelikumīgums izstrādes posmā var ietekmēt turpmākās apstrādes likumīgumu.

3.4.2 2. scenārijs Pārzinis nelikumīgi apstrādā personas datus, lai izstrādātu modeli, personas dati tiek saglabāti modelī, un tos apstrādā cits pārzinis modeļa ieviešanas kontekstā.

124. Šis scenārijs attiecas uz pieprasījuma 4. jautājuma i) punktu. Tas atšķiras no 1. scenārija (šā atzinuma 3.4.1. iedaļā), jo personas datus pēc tam apstrādā cits pārzinis MI modeļa ieviešanas kontekstā.
125. EDAK atgādina, ka šo dažādo dalībnieku lomu noteikšana saskaņā ar datu aizsardzības regulējumu ir būtisks solis, lai noteiktu, kuri pienākumi saskaņā ar VDAR ir piemērojami un kurš ir atbildīgs par šiem pienākumiem, un ka, novērtējot katras puses atbildību saskaņā ar VDAR, ir jāņem vērā arī kopīgas

kontroles situācijas. Tāpēc turpmāk izklāstītie apsvērumi ir jāuzskata par vispārīgiem elementiem, kas UI attiecīgā gadījumā ir jāņem vērā. Attiecībā uz šo 2. scenāriju EDAK sniedz šādus apsvērumus.

126. Pirmkārt, jāatgādina, ka saskaņā ar VDAR 5. panta 1. punkta a) apakšpunktu, lasot to kopsakarā ar VDAR 5. panta 2. punktu, katram pārzinim ir jānodrošina veiktās apstrādes likumīgums un jāspēj to pierādīt. Tāpēc UI ir jānovērtē, cik likumīga ir apstrāde, ko veic i) pārzinis, kas sākotnēji izstrādājis MI modeli, un ii) pārzinis, kas ieguvis MI modeli un pats apstrādā personas datus.
127. Otrkārt, apsvērumi, kas izdarīti saskaņā ar iepriekš minēto 113., 114. un 115. punktu, šajā gadījumā ir būtiski attiecībā uz UI pilnvarām iejaukties saistībā ar sākotnējo apstrādi. VDAR 17. panta 1. punkta d) apakšpunkts (nelikumīgi apstrādātu datu dzēšana) un VDAR 19. pants (paziņošanas pienākums attiecībā uz personas datu labošanu vai dzēšanu, vai apstrādes ierobežošanu) atkarībā no lietas apstākļiem var būt būtiski arī šajā kontekstā, piemēram, attiecībā uz paziņošanu, kas pārzinim, kurš izstrādā modeli, ir jāveic attiecībā uz pārzini, kurš ievieš modeli.
128. Treškārt, attiecībā uz sākotnējās apstrādes nelikumīguma iespējamo ietekmi uz turpmāko apstrādi, ko veic cits pārzinis, šāds novērtējums UI ir jāveic katrā gadījumā atsevišķi.
129. **UI ir jāņem vērā, vai pārzinis, kas izmanto modeli, ir veicis atbilstīgu novērtējumu, kas ir daļa no tā atbildības pienākumiem⁸⁹, lai pierādītu atbilstību VDAR 5. panta 1. punkta a) apakšpunktam un 6. pantam, lai pārliecinātos, ka MI modelis nav izstrādāts, nelikumīgi apstrādājot personas datus.** Šādā UI veiktajā novērtējumā ir jāņem vērā, vai pārzinis ir izvērtējis dažus neizsmeļošus kritērijus, piemēram, datu avotu un to, vai MI modelis ir VDAR pārkāpuma rezultāts, jo īpaši, ja to ir konstatējusi UI vai tiesa, lai pārzinis, kas izmanto modeli, nevarētu ignorēt, ka sākotnējā apstrāde ir bijusi nelikumīga.
130. Pārzinim ir jāapsver, piemēram, vai dati ir iegūti personas datu aizsardzības pārkāpuma rezultātā vai ja uz apstrādi attiecas UI vai tiesas konstatējums par pārkāpumu. **Pārziņa novērtējuma pakāpe un UI paredzamais detalizācijas līmenis var atšķirties atkarībā no dažādiem faktoriem, tostarp no to risku veida un pakāpes, ko apstrāde MI modelī rada tā ieviešanas laikā saistībā ar datu subjektiem, kuru dati tika izmantoti modeļa izstrādei.**
131. EDAK atzīmē, ka MI aktā ir noteikts, ka augsta riska MI sistēmu nodrošinātājiem ir jā sagatavo ES atbilstības deklarācija⁹⁰, un ka šādā deklarācijā ir iekļauts paziņojums, ka attiecīgā MI sistēma atbilst ES datu aizsardzības tiesību aktiem⁹¹. EDAK norāda, ka šāda pašdeklarācija nevar būt pārliecinošs atzinums par atbilstību saskaņā ar VDAR. Tomēr UI to var ņemt vērā, izmeklējot konkrētu MI modeli.
132. Tie paši apsvērumi, kas minēti 123. punktā, ir būtiski arī šajā lietā. Kad UI pārbauda, vai un kā pārzinis ir novērtējis legītīmo interešu kā tiesiskā pamata piemērotību tā veiktajai apstrādei, sākotnējās apstrādes prettiesiskums ir jāņem vērā kā daļa no legītīmo interešu novērtējuma, piemēram, novērtējot iespējamos riskus, kas var rasties datu subjektiem, kuru personas dati tika nelikumīgi apstrādāti, lai izstrādātu modeli. Samēra pārbaudē pienācīgi jāņem vērā dažādi tehniska rakstura aspekti (piemēram, filtru esība vai piekļuves ierobežojumi, kas noteikti modeļa izstrādes laikā, kurus turpmākais pārzinis nevar apiet vai ietekmēt un kuri varētu liegt piekļuvi personas datiem vai to izpaušanu) vai juridiska rakstura (piemēram, sākotnējās apstrādes nelikumīguma raksturs un nopietnība).

⁸⁹ VDAR 5. panta 2. punkts un VDAR 24. pants.

⁹⁰ MI akta 16. panta g) punkts un 47. pants.

⁹¹ MI akta V pielikuma 5. punkts.

3.4.3 3. scenārijs Pārzinis nelikumīgi apstrādā personas datus, lai izstrādātu modeli, pēc tam nodrošina, ka modelis tiek anonimizēts, pirms tas pats vai cits pārzinis uzsāk citu personas datu apstrādi saistībā ar modeļa ieviešanu.

133. Šis scenārijs attiecas uz pieprasījuma 4. jautājuma ii) punktu un attiecas uz gadījumu, kad pārzinis nelikumīgi apstrādā personas datus, lai izstrādātu MI modeli, bet dara to tādā veidā, kas nodrošina personas datu anonimizāciju, pirms tas pats vai cits pārzinis uzsāk citu personas datu apstrādi saistībā ar modeļa ieviešanu. Pirmkārt, EDAK atgādina, ka UI ir kompetentas un tām ir pilnvaras iejaukties attiecībā uz apstrādi, kas saistīta ar modeļa anonimizāciju, kā arī ar izstrādes posmā veikto apstrādi. Tādējādi UI atkarībā no konkrētajiem lietas apstākļiem šai sākotnējai apstrādei var piemērot korektīvus pasākumus (kā paskaidrots iepriekš 113., 114. un 115. punktā).
134. Ja var pierādīt, ka MI modeļa turpmākā darbība neietver personas datu apstrādi, EDAK uzskata, ka VDAR nebūtu piemērojama⁹². Tādējādi sākotnējās apstrādes nelikumīgumam nevajadzētu ietekmēt turpmāko modeļa darbību. Tomēr EDAK uzsver, ka ar vienkāršu apgalvojumu par modeļa anonimitāti nepietiek, lai to atbrīvotu no VDAR piemērošanas, un norāda, ka UI tas ir jānovērtē, katrā gadījumā atsevišķi ņemot vērā apsvērumus, ko EDAK sniegusi, lai atbildētu uz pieprasījuma 1. jautājumu.
135. **Ja pārziņi pēc tam apstrādā personas datus, kas savākti ieviešanas posmā, pēc modeļa anonimizācijas, attiecībā uz šīm apstrādes darbībām tiktu piemērota VDAR. Šādos gadījumos attiecībā uz VDAR sākotnējās apstrādes nelikumīgums nedrīkstētu ietekmēt ieviešanas posmā veiktās apstrādes likumīgumu.**

4 Nobeiguma piezīmes

136. Šis atzinums ir adresēts visām uzraudzības iestādēm, un tas tiks publiskots saskaņā ar VDAR 64. panta 5. punkta b) apakšpunktu.

Eiropas Datu aizsardzības kolēģijas vārdā
priekšsēdētāja

Anu Talus

⁹² VDAR 26. apsvērumš.